

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально-науковий інститут державного управління
Кафедра державного управління і місцевого самоврядування

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеня магістра

Студента Турченко Ірини Олексіївни

академічної групи 281м-22з-3 ІДУ

спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування

на тему: «Удосконалення зв'язків з громадськістю в органах місцевого самоврядування (на прикладі Дніпропетровської обласної ради)»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Маматова Т.В.			
розділів:				

Рецензент:				
------------	--	--	--	--

Нормоконтролер:	Вишнеvsька О.В.			
-----------------	-----------------	--	--	--

Дніпро
2023

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка кваліфікаційної роботи ступеня магістра на тему «Удосконалення зв'язків з громадськістю в органах місцевого самоврядування на прикладі Дніпропетровської обласної ради».

74 стор., 1 табл., 10 рис., 53 джерела.

ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА РАДА, ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ, ПАБЛІК РИЛЕЙШНЗ

Об'єкт дослідження – процеси взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю.

Предмет дослідження – процеси удосконалення зв'язків з громадськістю в органах місцевого самоврядування (на прикладі Дніпропетровської обласної ради).

Мета кваліфікаційної роботи – дослідження особливостей процесів взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю та визначення напрямів удосконалення зав'язків з громадськістю Дніпропетровської обласної ради.

Перший розділ присвячено теоретичним основам зв'язків з громадськістю органів місцевого самоврядування. У другому розділі проаналізовано сучасний стан взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю. Третій розділ вивчає удосконалення зв'язків між громадськістю та Дніпропетровською обласною радою, як органом місцевого самоврядування, містить сучасні моделі взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства

Сфера практичного застосування результатів роботи – розроблення програм, які дозволять органам місцевого самоврядування більш ефективно взаємодіяти з громадськістю, отримувати від неї інформацію, враховувати її думку при прийнятті рішень, а також інформувати громадськість про свою діяльність.

ABSTRACT

Explanatory note of the master's degree qualification work on the topic «Improving public relations in the local self-government authorities (on the case of Dnipropetrovs'k regional council)».

74 pages, 10 figures, 1 table, 53 sources.

LOCAL GOVERNMENT BODIES, DNIPROPETROVSKY REGIONAL COUNCIL, PUBLIC RELATIONS, PUBLIC RELATIONS

The object of research is the processes of interaction of local self-government bodies with the public.

The subject of research is the processes of improving relations with the public in local self-government bodies (on the example of the Dnipropetrovsk Regional Council).

The purpose of the qualification work is to study the peculiarities of the processes of interaction of local self-government bodies with the public and to determine directions for improving relations with the public of the Dnipropetrovsk Regional Council.

The first chapter is devoted to the theoretical foundations of relations with the public of local self-government bodies. The second chapter analyzes the current state of interaction between local self-government bodies and the public. The third section studies the improvement of relations between the public and the Dnipropetrovsk Regional Council, as a body of local self-government, contains modern models of interaction between state authorities and civil society institutions

Scope of practical application – the development of programs that will allow local self-government bodies to interact more effectively with the public, receive information from it, take into account its opinion when making decisions, as well as inform the public about its activities.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	8
1.1. Поняття, цілі, завдання та функції зв'язків з громадськістю органів місцевого самоврядування.	8
1.2. Взаємодія органів місцевого самоврядування із громадськістю	14
1.3. Прозорість органів місцевого самоврядування та формування дієвих механізмів налагодження зв'язку із громадськістю	19
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ	23
2.1. Нормативно-правове забезпечення реалізації державної комунікаційної політики в Україні.....	23
2.2. Особливості взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю на прикладі Дніпропетровської обласної ради.....	29
2.3 Результати взаємодії Дніпропетровської обласної ради із громадськістю	40
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ ГРОМАДСЬКІСТЮ ТА ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЮ ОБЛАСНОЮ РАДОЮ.....	45
3.1. Виклики, які постають перед органами місцевого самоврядування, у сфері розвитку зв'язків з громадськістю під час воєнного стану.	51
3.2. Основні напрями вдосконалення взаємодії Дніпропетровської обласної ради із громадськістю під час воєнного стану.	50
3.3. Сучасні моделі взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства, які можуть бути використані Дніпропетровською обласною радою для удосконалення зв'язків із громадськістю	60
ВИСНОВКИ.....	Ошибка! Закладка не определена.
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75

ВСТУП

Розвиток громадянського суспільства є важливою складовою демократичного розвитку України. Органи місцевого самоврядування можуть і повинні відігравати активну роль у цьому процесі. Їх завдання бути відкритими та прозорими для громадськості, регулярно інформувати громадян про свою діяльність, отримувати від них зворотній зв'язок та враховувати його при прийнятті рішень.

Ефективні зв'язки з громадськістю сприяють підвищенню довіри громадян до органів місцевого самоврядування. Це, в свою чергу, є запорукою їхньої легітимності та ефективності.

Але повномасштабне вторгнення росії в Україну є серйозним викликом для українського суспільства. Воєнний стан впливає на можливості громадян брати участь у прийнятті рішень на місцевому рівні. Здійснення цих прав може бути обмежене Законом України «Про правовий режим воєнного стану», Законом України «Про доступ до публічної інформації», Постановами Кабінету Міністрів України та ін.

Над питаннями встановлення зв'язків між органами влади та громадськістю працювали такі вчені: Є. Тихомирова, Р. Б. Макінтайр, С. Блек, Є. Ромат, С. Катліп, А. Сентер, Р. Брум, В. Королько та інші. Проте зв'язки із громадськістю на сьогодні мало вивчені та в умовах війни потребують докладного дослідження.

Актуальність обраної тематики полягає в тому, що сучасне суспільство вимагає від органів місцевого самоврядування більш ефективних та відкритих механізмів взаємодії з громадськістю. Зміни в суспільному ландшафті, активізація громадського участі та зростання вимог до прозорості та відповідальності вимагають перегляду і вдосконалення способів спілкування та співпраці між органами місцевого самоврядування та громадськістю.

Проблеми та завдання, пов'язані із вдосконаленням цих зв'язків, включають адаптацію до умов воєнного стану, розширення участі громадян у

прийнятті рішень, підвищення прозорості діяльності органів місцевого самоврядування, врахування громадської думки в процесі управління та вирішення актуальних проблем місцевості.

Об'єкт дослідження – процеси взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю.

Предмет дослідження – процеси удосконалення зв'язків з громадськістю в органах місцевого самоврядування (на прикладі Дніпропетровської обласної ради).

Мета кваліфікаційної роботи – дослідження особливостей процесів взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю та визначення напрямів удосконалення зав'язків з громадськістю Дніпропетровської обласної ради.

Для досягнення цієї мети необхідно виконати такі завдання:

1. Визначити поняття, цілі, завдання та функції зав'язків з громадськістю органів влади та місцевого самоврядування.
2. Розглянути особливості взаємодії органів місцевого самоврядування із громадськістю.
3. Окреслити підходи до забезпечення прозорості органів місцевого самоврядування та формування дієвих механізмів налагодження зв'язку із громадськістю.
4. Схарактеризувати нормативно-правове забезпечення реалізації державної комунікаційної політики в Україні.
5. Визначити особливості взаємодії органів влади та місцевого самоврядування з громадськістю на прикладі Дніпропетровської обласної ради.
6. Проаналізувати результати взаємодії Дніпропетровської обласної ради із громадськістю.
7. Визначити виклики, які постають перед органами місцевого самоврядування у сфері зв'язків з громадськістю під час воєнного стану.
8. Визначити основні напрями вдосконалення взаємодії Дніпропетровської обласної ради із громадськістю під час воєнного стану.

9. Запропонувати сучасні моделі взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства, які можуть бути використані Дніпропетровською обласною радою для удосконалення зв'язків із громадськістю.

Методологічною основою кваліфікаційної роботи є системний підхід, що використовується для вирішення більшості завдань дослідження. За допомогою аналітичного методу здійснено відбір наукової та нормативно-правової інформації за темою дослідження. Основні зміни, що відбуваються у сфері зв'язків з громадськістю під час воєнного стану, досліджено із застосуванням методу єдності історичного й логічного підходів. Методи формалізації інформації використані у процесі дослідження актуальних проблем і викликів у досліджуваній сфері та розроблення пропозицій щодо покращення відповідних процесів.

Теоретичні та методологічні основи дослідження були забезпечені науковими творами провідних вчених як в Україні, так і за її межами, які спеціалізуються у вивченні взаємодії органів державного управління та місцевого самоврядування з громадськістю. Інформаційним фундаментом дослідження служать законодавчі акти, методичні рекомендації, дослідження, а також звітні дані Дніпропетровської обласної ради.

Результати магістерської роботи можуть бути використані для удосконалення зав'язків з громадськість в органах місцевого самоврядування в умовах правового режиму воєнного стану.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1.1. Поняття, цілі, завдання та функції зв'язків з громадськістю органів місцевого самоврядування

Суспільство 21 століття – це спільнота комунікації. Використання механізмів взаємодії між органами місцевого самоврядування та громадськістю є важливим елементом функціонування громадянського суспільства. Це сприяє забезпеченню ефективної діяльності органів влади та успішній реалізації державної політики.

На сьогодні активно розвиваються напрямки взаємодії з громадськістю у органах місцевого самоврядування та у державних структурах такі як:

- формування громадської думки та позитивного іміджу держави як в межах країни, так і за кордоном;
- активне висвітлення діяльності уряду та органів місцевого самоврядування;
- вплив на внутрішню політику та міжнародні відносини; проведення досліджень та збір статистичних даних щодо актуальних політичних проблем.

Такий стрімкий розвиток вимагає проведення досліджень у цих напрямках та визначення, які саме зв'язки будуть ефективними.

Наразі існує близько 500 дефініцій поняття «зв'язки з громадськістю». Найвживаніші в досліджуваній темі поняття «зв'язки із громадськістю», «public relations», «громадські зв'язки», «комунікації із громадськістю», «менеджмент комунікацій», «PR-комунікації», «суспільні відносини». Ми розглянемо терміни – «паблік рилейшнз» = «зв'язки з громадськістю» = «PR», як синонімічний ряд.

Кожне з цих визначень наголошує на різних характеристиках, але є дещо, що їх об'єднує – це відносини між певною організацією (громадською, державною, приватною) та громадськістю.

Для кращого розкриття теми нам потрібно розглянути поняття «зв'язки з громадськістю» (або public relations).

Як зазначено у роботі Є. Тихомирової [1] Public relations – достатньо нова наукова галузь. Public – у перекладі з англійської мови – суспільний, громадський, relations – відносини, зв'язки.

Дослідники і практики вважають, що словосполучення «паблік рилейшнз» першим використав у 1807 р. президент США Томас Джефферсон. Сем Блек зазначає, що в чернетці свого «Сьомого звернення до Конгресу» він викреслив слова «стан думки» і замість цього вписав – паблік рилейшнз». У минулому в США паблік рилейшнз не вважалися фахівцями, але після поширення інформаційних процесів їхній соціальний вплив зріс, і їхня роль була визнана як наука. Паблік рилейшнз сприяє підвищенню рівня поінформованості суспільства, налагодженню конструктивних зв'язків, захисту громадськості та зміцненню довіри між організаціями та громадськістю.

«Для нашого суспільства це поняття – terra incognita. Про це свідчить те, що навіть сам термін дуже часто пишеться в транскрипції, тобто зображається українськими літерами – паблік рилейшнз», - зазначає Тихомирова у своїй роботі [1, с. 3].

Розглянемо різні погляди авторів на розуміння вислову «паблік рилейшнз» або «зв'язки з громадськістю»

Американський фахівець Р.Б. Макінтайр проаналізував 472 різних визначення PR і дійшов висновку, що багато формулювань поняття «паблік рилейшнз» зосереджуються на переліку завдань і функцій, що створює ефект неспроможності надати точне визначення. На його думку, «дати визначення «паблік рилейшнз» – це те ж, що намагатися скакати на тюлені, – вам небагато вдасться досягти. Я прочитав сотні визначень «паблік рилейшнз», і вони всі

правильні, але жодне з них не дуже вдале. «Паблік рилейшнз» – це якісний рівень, а не визначення» [4, с.11].

Професор із університету Стірлінг (Великобританія) С. Блек окреслив визначення PR: «Паблік рилейшнз» – це мистецтво і наука досягнення гармонії за допомогою взаєморозуміння, заснованого на достовірній і повній інформації» [3, с.9]. Таке трактування вважається одним з найвлучніших.

«Паблік рилейшнз - на перший погляд, це рекламна діяльність, яка припускає поєднання науки та мистецтва, про те PR і реклама пов'язані між собою лише функцією дії на широку аудиторію - переконання у взаємовигідній та гармонійній співпраці. «Відмінність» полягає в тому, що основною функцією паблік рилейшнз є управлінська і пріоритет віддається двосторонній комунікації. Основною метою PR - діяльності є організація комунікативного простору сучасного світу, когнітивних зв'язків між реальними та віртуальними подіями» - зазначає О. Коневець [2, с. 3].

Є. Ромат, український дослідник маркетингових комунікацій, окреслює предметне поле PR як формування системи гармонійних комунікацій організації з її цільовими аудиторіями на основі повної та об'єктивної поінформованості в межах досягнення маркетингових цілей комунікатора [11].

Ще одне визначення дають американські дослідники PR - С. Катліп, А. Сентер, Р. Брум, автори підручника «Паблік рилейшнз. Теорія і практика». An American Dictionary of the English Language Фахівці «Паблік рилейшнз – це управлінська функція щодо встановлення і підтримки взаємовигідних відносин між організацією і громадськістю, від настроїв і думок якої залежить успіх або невдача цієї організації» [5, с. 25].

У словнику «Американський словник англійської мови» можна знайти визначення: паблік рилейшнз – це сприяння встановленню взаєморозуміння і доброзичливості між особою, організацією та іншими людьми, групами людей або суспільством в цілому за допомогою розповсюдження роз'яснювального матеріалу, розвитку обміну (інформацією) і оцінки суспільної реакції [6].

В.Г. Королько у своїй роботі «Основи паблік рілейшенз» дає визначення: паблік рілейшенз – це спеціальна система управління інформацією (в тому числі соціальної), якщо під управлінням розуміти процес створення інформаційних приводів та інформації зацікавленою в ній стороною, поширення готової інформаційної продукції засобами комунікації для цілеспрямованого формування бажаної суспільної думки [7, с. 30].

Вивчаючи праці дослідників на актуальну для нас тему, можемо зазначити, що всі фахівці роблять акцент на двох складових діяльності зв'язків з громадськістю це – інформаційність та комунікативність.

Перейдемо до розгляду зв'язків з громадськістю в площині управління органів місцевого самоврядування. Саме в ній PR виступає, як управлінський інструмент впливу на громадськість, але його ефективність залежить від роботи відділу зв'язків із громадськістю.

Наразі в усіх органах місцевого самоврядування є управління, які займаються виключно PR, вони можуть мати різні назви у виконавчих апаратах, вони можуть мати особливості, але їх цілі, функції та мета одна – керувати позитивним іміджем організації чи її представника.

Зв'язки з громадськістю в органах місцевого самоврядування є «не лише катализатором демократії, підвищуючи прозорість процесів державно-політичного і господарського-економічного розвитку, але й важливим інструментом досягнення консенсусу в суспільстві. Сприяючи відкритості діяльності державних інститутів, система Public relations надає суб'єктам громадянського суспільства нові можливості активно впливати на формування публічної політики. Виходячи з розуміння важливості Public relations, органи державної влади все активніше вдаються до стратегії вироблення рішень в тісній взаємодії» [9, с.160].

В умовах сьогодення Public relations - це «інструмент формування інформаційного простору. Його головну сутність можна визначити як консалтинг, тобто робота з осмисленням ситуації, прогнозування та моделювання управлінських рішень через розвиток комунікації між суб'єктом

PR і громадськістю» [10, с.5]. Це включає в себе забезпечення взаємодії та довіри між владою та громадянами, а також створення сприятливого іміджу влади. Для цього державні структури повинні мати необхідні засоби для успішної PR-діяльності, включаючи матеріально-технічну базу, досвід роботи з суспільством та громадськими організаціями. Участь зв'язків із громадськістю у державному управлінні сприяє вирішенню протиріч між множинністю політичної сфери суспільства та цілісністю державної влади, а також сприяє формуванню громадянського суспільства.

Довіра між владою та громадянами, а також створення сприятливого іміджу влади головні цілі «public relations». Для їх досягнення потрібно виконувати декілька найважливіших завдань.

1. Забезпечення прозорості та відкритості діяльності органів місцевого самоврядування. Це означає, що органи мають інформувати громадськість про свої рішення, ініціативи та дії, а також надавати доступ до важливої інформації.

2. Залучення громадян до участі у процесі прийняття рішень. Органи місцевого самоврядування повинні створювати можливості для активної участі громадян у процесах прийняття рішень, наприклад, через публічні слухання, консультації та залучення до роботи комісій та робочих груп.

3. Виявлення громадської думки та пропозицій. Органи мають активно спілкуватися з громадськістю, вислуховувати її думку та пропозиції, а також враховувати їх у процесі прийняття рішень.

4. Розвиток довіри громадськості до органів місцевого самоврядування. Завдяки відкритості, доступності та активному спілкуванню з громадськістю, органи місцевого самоврядування можуть підвищити рівень довіри громадян до своєї діяльності.

Ці завдання виконуються шляхом встановлення та підтримки контактів з громадянами та організаціями, інформування громадськості про прийняті рішення, вивчення суспільної думки, аналіз реакції громадськості на дії посадових осіб та органів влади, прогнозування суспільно-політичного процесу тощо. Все це впливає на засоби та методи, які використовуються фахівцями з

державного PR, на їх вибір інструментів та технологій для найефективнішого вирішення завдань, що стоять перед PR-фахівцями в органах влади.

Аналізуючи літературу можна виділити основні функції зв'язків з громадськістю, які виражають певні історичні етапи становлення. Заєць О. у своїй роботі виокремила наступні [12, с.130]:

- контроль думки і поведінки громадськості;
- реагування на громадськість;
- досягнення взаємовигідних стосунків між усіма пов'язаними з організацією групами громадськості.

На думку Т. Дмитрової та Ю. Франчук, кандидаток психологічних наук, [13, с.1-13], що саме третя функція є фундаментом моделі компромісу і вважається найбільш корисною і результативною, оскільки цільові групи громадськості тут розглядаються як партнери організації, з якими вона вступає у взаємодію.

У своїх дослідженнях Пилипко вивчає специфіку роботи у сфері зв'язків з громадськістю в органах виконавчої влади приходять до висновків, що функції зв'язків з громадськістю органів місцевого самоврядування мають широкий спектр [8], а саме:

- інформаційна функція передбачає постійне інформування громадян про рішення та дії органів влади. Це може бути здійснено через розміщення інформації на офіційних сайтах, розсилку новинних листів, організацію прес-конференцій та інших заходів.

- аналітична функція полягає у зборі та аналізі інформації про потреби та проблеми громади, що допомагає органам місцевого самоврядування приймати обґрунтовані рішення.

- комунікативна функція передбачає встановлення постійного діалогу з громадськістю. Це може бути здійснено через організацію зустрічей, консультацій, робочих груп та інших форм обговорення питань.

- інтегрована функція передбачає залучення громадськості до прийняття рішень. Це може бути здійснено через створення робочих груп, експертних рад

та інших організаційних структур, у яких громадяни можуть брати участь і вносити свої пропозиції.

– консультативно-методична функція передбачає надання консультацій та методичної підтримки громадськості щодо участі в процесах місцевого самоврядування.

– організаційна функція передбачає організацію заходів, спрямованих на взаємодію з громадськістю, таких як громадські слухання, зустрічі, консультації та інші.

– правова функція передбачає забезпечення дотримання законодавства в процесі взаємодії органів місцевого самоврядування із громадськістю.

– інноваційна функція полягає у стимулюванні та підтримці нових ініціатив та ідей громадськості для покращення якості життя та розвитку громади.

Виконання цих функцій допомагає забезпечити ефективну взаємодію органів місцевого самоврядування із громадськістю та сприяє розвитку демократичного управління.

Отже, цілі, завдання та функції зв'язків з громадськістю органів місцевого самоврядування спрямовані на забезпечення прозорості, відкритості та активної участі громадян у процесах прийняття рішень. PR – служби повинні активно застосовувати сучасні технологічні можливості для укріплення довіри між владою та громадськістю.

1.2. Взаємодія органів місцевого самоврядування із громадськістю

Взаємодія місцевої влади та громадськості є одним із найважливіших напрямів діяльності територіальних громад.

Важливо розуміти, що в сучасному світі все залежить від інформації. Громадяни мають право бути поінформованими, а завдання відповідальних органів місцевого самоврядування – інформувати населення, залучати його до

процесу змін, залучати його підтримку та рухатися до позитивних змін в українському суспільстві, а це – пошук партнерів та союзників.

Фактично, всі ми є учасниками процесу зв'язків з громадськістю, адже ми є тим самим «народом», з яким влада постійно вибудовує відносини. Саме ми, люди, повинні знати все про наші громади, наше повсякденне життя, про те, що державні службовці роблять для наших інтересів або як на наші інтереси впливають.

Майже в кожному державному органі та органах місцевого самоврядування є відділи, які займаються взаємовідносинами зі ЗМІ та громадськістю.

PR-служба (зв'язки з громадськістю) є необхідним інструментом для досягнення взаємопорозуміння та згоди серед різних груп населення. Вона спрямована не лише на формування громадської думки, але й на управління нею з метою побудови ефективного спілкування між людьми, соціальними групами, класами, націями та навіть державами.

Основна мета PR-служби полягає в досягненні взаєморозуміння, співпраці та соціального партнерства в суспільстві. Вона покликана допомагати в прийнятті рішень органами державної влади та орієнтувати їх на певну атмосферу та можливу суспільну реакцію. Формувати громадську думку щодо інших конкретних управлінських рішень, завойовувати авторитет та зміцнювати позитивний імідж органів влади.

Є. Тихомирова у своїй роботі зазначає [15, с. 21], що зв'язки з громадськістю – це не тільки наука, але й мистецтво. Діяльність фахівця по зв'язках із громадськістю завжди має творчий характер та розрахована на розробку цікавих, нестандартних методів роботи з широкою громадськістю.

Робота PR-фахівців характеризується різноманітністю, креативністю та короткостроковістю. Особливість творчої роботи PR полягає в тому що, жодна проблема не є точною копією минулої. Більшість проблем вимагають відносно швидких оперативних рішень.

Основні напрями діяльності PR-служб в органах місцевого самоврядування охоплюють:

- інформування громадськості про діяльність органу та зміст прийнятих рішень;
- моніторинг громадської думки;
- взаємодія з територіями;
- аналіз і прогнозування суспільно-політичного процесу;
- інформаційно-просвітницька робота з громадськістю та розвиток громадянської позиції;
- формування позитивного образу державного органу і виду державної служби;
- організацію та проведення прес-конференцій зі ЗМІ;
- підготовку документів, інформаційних бюлетенів для ЗМІ[16, с. 179].

Основні принципи зв'язків з громадськістю (ЗГ) включають:

1. Принцип відкритості: ЗГ повинні базуватися на чесності та відкритості в комунікації. Інформація повинна бути доступною та зрозумілою для всіх зацікавлених сторін.

2. Принцип законності: всі ЗГ повинні дотримуватися законів та норм, що регулюють комунікації та взаємодію з громадськістю. Розуміння та врахування правових обмежень важливо для дотримання етичних стандартів.

3. Принцип оперативності: реагування на події та ситуації швидко та ефективно. Спроможність оперативно реагувати на питання та ситуації дозволяє зберегти контроль над інформаційними потоками, а також вчасно проінформувати про громаду важливі рішення.

4. Принцип конструктивності: спрямування комунікації на побудову конструктивних відносин із громадськістю. Врахування думки та перийняття конструктивної критики для подальшого удосконалення діяльності.

5. Принцип системності: Це планова та цілеспрямована робота, яка ґрунтується на інформації, яка отримана від зворотного зв'язку. Завдяки принципу системності увага може зосереджуватись на основних напрямках.

6. Принцип взаємної поваги: розгляд громадськість як партнерів, а не просто аудиторію. Взаємна повага створює позитивне сприйняття та сприяє сприяє побудові довгострокових відносин.

Як зазначає Коврига О. у своїй роботі [17] важливими складниками налагодження зв'язків із громадськістю є форми і методи інформаційного забезпечення діяльності місцевих органів влади. Доцільно розробляти та використовувати свої специфічні методи співпраці, які мають формуватися з урахуванням зовнішнього і внутрішнього соціально-політико-психологічного середовища, щоб досягти успішної роботи місцевих органів влади і розуміння громадськістю її суті.

Вірна модель організації зв'язків із громадськістю місцевих органів влади визначає порядок дій для їх налагодження, основними з яких є:

- збір та систематизація інформації про проблеми регіону;
- вивчення громадської думки та проведення анкетування населення території;
- формування бачення пріоритетів розвитку регіону як місцевих органів влади, так і громадськості;
- створення робочих груп громадськості для визначення цих пріоритетів;
- організація проведення громадських слухань із розвитку зв'язків із громадськістю;
- визначення категорії громадян, з якими має працювати місцевий орган влади [18, с. 73].

Розвиток відносин з громадськістю ґрунтується на довірі та послідовності дій органів місцевого самоврядування, які повинні дотримуватися принципу єдності слова і справи.

Дослідження вказує на те, що ця послідовність має бути очевидною не лише у сфері масової комунікації, а й у будь-якій комунікації з громадянами, які звертаються до органів влади. На визначення ролі та важливості органів місцевого самоврядування впливає те, що вони говорять і що роблять.

Імідж влади займає певне місце у свідомості основних груп населення. Основою іміджу має бути ретельно продумана та розроблена позиція органів місцевого самоврядування, яка складається з стислого визначення цілей влади, тобто повідомлення про те, що вони роблять, для чого, та що отримає громада від цих дій. І чим вищий рівень авторитету місцевих органів влади, тим більше буде бажання широкої громадськості співпрацювати з ними у вирішенні місцевих проблем.

Основним інструментом формування іміджу органів державної влади та місцевого самоврядування є засоби інформації. Будь-яка влада зацікавлена у всебічній співпраці із засобами масової інформації (далі – ЗМІ), оскільки процесі комунікації між владою та суспільством вони відіграють виняткову роль [20, с. 194].

Завдяки своїм подвійним функціям ЗМІ мають далекосяжний вплив на всі сфери життя. З одного боку, ЗМІ функціонують як суб'єкти влади, що реалізують національну політику через поширення інформації про політичні події та суспільне життя, а з іншого боку, як носії влади, ЗМІ самі формують політику. Вони формують систему суспільно-політичних поглядів і цінностей у суспільстві, впливають на діяльність органів державної влади, впливають на відносини між різними групами громадян. Засоби масової інформації в державі не лише виконують функцію інформування, а й суттєво впливають на процес здійснення політичної влади. Загальновідомо, що ЗМІ задають «порядок денний», який має обговорювати суспільство.

Отже, одним із завдань прес-служб органів державної влади є боротьба за подолання пріоритетів у громадському «порядку денного». Цей тонкий і значущий процес потребує управління.

Для встановлення механізму зворотного зв'язку найбільш важливою є активна участь громадян, громадських діячів, організацій та об'єднань на засіданнях державних органів. Взаємодія з громадськістю в органах влади є специфічним видом управлінської діяльності, спрямованим на управління громадською думкою.

Основною метою цього виду діяльності є створення сприятливих умов для взаємодії між суспільством та державними органами. Важливо відзначити, що інформаційна сфера стає одним з ключових об'єктів державного управління, а регулювання її в індустріально розвинених країнах вважається не лише актуальним, але й пріоритетним завданням державного управління.

1.3. Прозорість органів місцевого самоврядування та формування дієвих механізмів налагодження зв'язку із громадськістю

В Україні відбувається процес децентралізації, який призводить до передачі більшої кількості влади та ресурсів на місцевий рівень. Це означає, що місцеві громади та самоврядування отримують більше повноважень та можливостей для самостійного вирішення питань, які стосуються їхнього розвитку та благополуччя. Цей процес сприяє більш ефективному управлінню ресурсами та врахуванню конкретних потреб громад, сприяючи їхньому розвитку та участі у власному самоврядуванні.

Важливим аспектом є не лише передача більшої влади та ресурсів на місцевий рівень, але й забезпечення прозорості в роботі органів місцевого самоврядування. Прозорість є важливим принципом в ефективному та відкритому управлінні громадами. Вона передбачає доступність та зрозумілість інформації, пов'язаної з прийняттям рішень, витрачанням ресурсів та іншими аспектами діяльності місцевих органів.

Прозорість дозволяє громадянам бути інформованими про дії та рішення органів місцевого самоврядування, сприяє їхньому більш активному участю у прийнятті рішень та контролю над діяльністю владних структур. Це також сприяє збільшенню довіри між владою та громадою, що важливо для успішної реалізації децентралізаційних процесів та розвитку місцевих громад.

Закони України «Про доступ до публічної інформації», «Про інформацію» надають кожному громадянину можливість отримати інформацію, яка є або має бути в розпорядженні органів державної влади та місцевого самоврядування.

Ці закони регулює порядок надання доступу до публічної інформації, визначає обов'язки органів влади з її розголошення та створює механізми для реалізації цього права громадянами.

Відповідно до законодавства, органи місцевого самоврядування зобов'язані публікувати таку інформацію [22, 23]:

1. Найменування та структура. Повне найменування органу місцевого самоврядування. Структура органу з вказівкою структурних підрозділів.

2. Контактна інформація. Поштова адреса органу. Адреса електронної пошти (якщо є). Номери телефонів довідкових служб.

3. Повноваження та функції. Відомості про повноваження, завдання та функції органу місцевого самоврядування. Перелік законів та інших нормативно-правових актів, що регулюють ці повноваження, завдання та функції.

4. Підвідомчі організації: Перелік підвідомчих організацій (якщо є). Відомості про їхні завдання та функції. Поштові адреси, адреси електронної пошти (якщо є), номери телефонів довідкових служб підвідомчих організацій.

5. Керівництво. Відомості про керівника органу місцевого самоврядування. Відомості про керівників структурних підрозділів та підвідомчих організацій (прізвища, імена, по батькові та інші відомості за згодою)

6. Інформаційні системи та реєстри. Переліки інформаційних систем, банків даних, реєстрів, які перебувають у віданні органу місцевого самоврядування та підвідомчих організацій.

7. Засоби масової інформації. Інформація про засоби масової інформації, які засновані органом місцевого самоврядування (якщо є).

8. Бюджетна інформація. Звіти про використання бюджетних коштів. Плани та звіти про фінансовий стан місцевого бюджету.

9. Рішення та протоколи. Тексти прийнятих рішень та протоколів засідань сесій органів місцевого самоврядування.

10. Інформація про діяльність органів. Звіти про власну діяльність органів самоврядування. Програми розвитку та стратегії місцевого розвитку.

11. Кадрова інформація. Інформація про кадровий склад та діяльність представників органів місцевого самоврядування.

12. Відомості про земельні питання. Відомості про земельні відносини та розпорядження земельними ресурсами.

13. Інформація для громадян. Контактна інформація для громадян. Розклади роботи та години прийому громадян.

14. Звітність та періодичність. Звітність про роботу органів місцевого самоврядування згідно з встановленими термінами та формами.

Інформаційна відкритість організацій визначається як організаційно-правовий режим діяльності, який забезпечує учасникам соціальної взаємодії доступ до необхідної та достатньої інформації про їхню структуру, цілі, завдання, фінансові та інші істотні умови діяльності.

З розвитком Інтернету в світі, зокрема в Україні, якість та контент офіційних Інтернет-ресурсів стають ключовими показниками інформаційної відкритості. Принцип зрозумілості (юзабіліті сайту) передбачає зручність та простоту використання сайту, що допомагає громадянам швидко розуміти інформацію, представлену відкрито.

Принцип залучення громадянського суспільства передбачає можливість участі громадян у розробці, обговоренні та прийнятті рішень, а також відкритий діалог між владою та суспільством.

Отже, відкрита влада – це влада, що дотримується канонів інформаційної відкритості, доступності та простоти сприйняття відкритих даних, впливу громадян на дії влади та контролю громадян за їхніми діями, особливо на місцевому рівні.

Мережа Інтернет є потужним інструментом для реалізації соціальної взаємодії та демонстрації відкритості органів державної влади та місцевого самоврядування.

Проблема недостатнього використання потенціалу зв'язків із громадськістю на місцевому рівні влади в сучасних умовах є значущою. Ініціативи, які були запроваджені, часто обмежуються інформаційною діяльністю та недостатньою участю громадськості в реальному вирішенні питань.

Важливим є розвиток справжнього громадського діалогу, а не його симуляції. Здатність місцевої влади реагувати на зміни громадської думки та активно взаємодіяти з громадськістю є ключовою. Проте, часто громадський діалог обмежується контролем влади, що може негативно впливати на взаємовідносини.

Пасивність громадян та влади взаємопов'язана. Сама місцева влада може сприяти апатії громадян, якщо не надає їм можливості впливати на прийняття рішень. З іншого боку, пасивність громадян може бути викликана відсутністю ініціатив та недостатньою відкритістю влади.

Для покращення ситуації, служби зв'язків із громадськістю мають розробити ефективні механізми зворотного зв'язку. Опитування громадської думки, збори громадян та публічні слухання можуть бути ефективними засобами залучення громадськості.

Необхідно створити мотивацію для соціальної активності громадян, забезпечивши гарантії результатів та стимулюючи бажання допомагати співтовариству. Підтримка відкритості та ініціатив у місцевих громадян може покращити рівень участі у процесах прийняття рішень.

Місцева влада повинна активно розвивати систему постійної політичної освіти для населення та надавати громадянам доступ до інформації через різні канали. Важливо прагнути до симетричних двосторонніх комунікацій між владою та громадою, розвивати взаємодію та сприяти участі громадян у місцевих справах.

Налагодження ефективних механізмів отримання зворотного зв'язку та взаємодії з різними групами населення є важливими кроками для покращення відносин між владою та громадою.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

2.1. Нормативно-правове забезпечення державної комунікаційної політики в Україні

Україна пройшла значні зміни в останні роки, включаючи події Євромайдану, анексію Криму, конфлікт на сході країни та початок повномасштабного вторгнення Росії в Україну – через це відбулась трансформація суспільства. Населення України стало більш активним та вимогливим щодо інформації, яку надає влада. Забезпечення доступу до правдивої та зрозумілої інформації стає важливим фактором для підтримки громадської довіри та участі.

Державна інформаційна політика та інформаційна політика органів місцевого самоврядування стає критично важливою для забезпечення ефективної комунікації між владою та громадянами. У нових умовах формування сучасного інформаційного суспільства влада повинна швидко адаптуватися до нових реалій, враховувати потенційні переваги нових технологій та телекомунікацій, повинна забезпечувати ефективну взаємодію в системі «влада – ЗМІ – суспільство», а також розуміти, що ЗМІ можуть впливати на громадську думку та поведінку, але не завжди це відбувається об'єктивно. Вплив ЗМІ може мати як позитивні, так і негативні наслідки для суспільства. Тому налагодження комунікації між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, засобами масової комунікації і громадськістю є важливою умовою становлення громадянського суспільства.

Аналізуючи різні джерела наукової літератури можемо визначити для себе пріоритетні цілі державної комунікаційної політики, які відображають стратегічний підхід до взаємодії держави з громадянами та іншими зацікавленими сторонами:

1. Відкритість. Цей принцип передбачає, що державні установи повинні забезпечувати відкритий та прозорий доступ до інформації. Громадяни мають право знаходити та отримувати необхідну інформацію про діяльність держави, рішення та вирішення питань.

2. Участь громадян. Цей принцип ставить за мету активне залучення громадян до участі в формулюванні політики та прийнятті рішень. Це може включати публічні обговорення, консультації, опитування громадської думки та інші механізми взаємодії.

3. Можливість досягнути усіх громадян. Цей принцип вказує на необхідність забезпечення доступності інформації для всіх шарів суспільства, включаючи людей з різними особливостями, мовними бар'єрами чи обмеженим доступом до технологій.

Ці цілі та принципи допомагають побудувати довіру між владою та громадськістю, сприяють активній участі громадян у демократичних процесах та забезпечують ефективну комунікацію між урядом та суспільством.

Розглянемо умови для формування та функціонування громадянського суспільства в площині законодавчих документів.

Ключові законодавчі акти в Україні: Закон України «Про громадські об'єднання», Закон України «Про органи самоорганізації населення» та Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» стосуються важливості взаємодії влади з громадськістю через інформаційні ресурси. Давайте коротко розглянемо закони та їхню роль у взаємодії влади з громадськістю:

1. Закон України «Про громадські об'єднання» [24] визначає правовий статус та порядок функціонування громадських об'єднань. Цей закон створює правову основу для громадських об'єднань, які можуть використовувати інформаційні ресурси для вираження своїх поглядів, потреб та взаємодії з владою. Це може включати в себе розповсюдження інформації, участь у публічних обговореннях та інші форми комунікації.

2. Закон України «Про органи самоорганізації населення» [25] визначає правовий статус та функції органів самоорганізації населення на місцевому рівні.

Цей закон надає органам самоорганізації населення право взаємодії з місцевими органами влади та допомагає населенню виражати свої інтереси через інформаційні канали.

3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [26] встановлює принципи місцевого самоврядування та визначає його роль у системі державного управління, визначає компетенції та функції місцевих органів влади, а також передбачає механізми взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю та іншими суб'єктами.

Взаємодія влади та місцевого самоврядування з громадянським суспільством через інформаційні ресурси є ключовим засобом взаємовідносин між ними.

Існує значна кількість правових актів, які регулюють комунікативну взаємодію між державними органами, місцевим самоврядуванням та громадськістю.

Розглянемо стисло законодавство України.

Конституція України (ст. 34, 38, 40, 57) гарантує право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір [27]. Слід зазначити, що потрібно зважати на те, що існує інформація, яка відноситься до комерційної, державної та інших видів таємниць і на неї діють окремі правила встановлені чинним законодавством України.

Законом України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року цим документом регулюються відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації. Визначені основні принципи інформаційних відносин (рис. 2.1), а також суб'єкти і об'єкт інформаційних відносин (рис. 2.2) та ін [23].

Рис. 2.1. Основні принципи інформаційних відносин

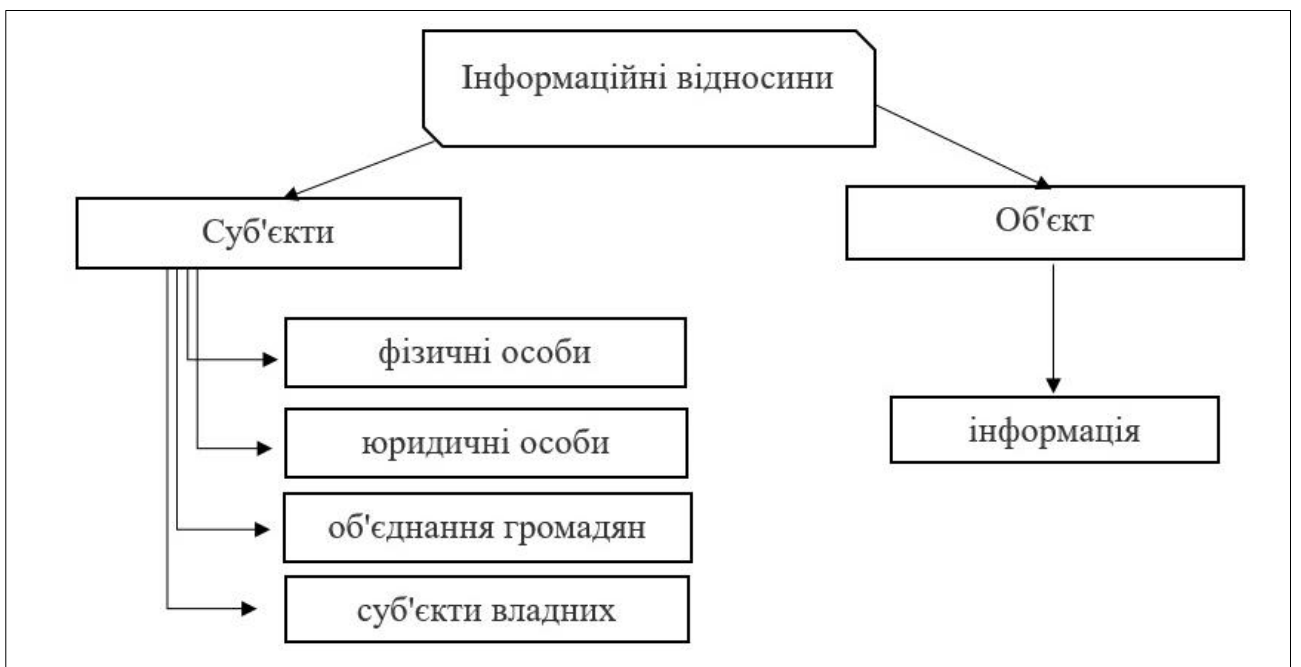

Рис. 2.2. Суб'єкти і об'єкт інформаційних відносин

Черговий Закон України, який визначає правила та процедури для подання громадянами звернень до органів влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, який гарантує право громадян на висловлення своїх поглядів, ініціатив, пропозицій та скарг щодо діяльності державних органів - це Закон України «Про звернення громадян» [28]. Зокрема, закон визначає терміни розгляду звернень, порядок і форму їхнього подання, а також встановлює правила інформування громадян про результати розгляду їхніх звернень.

Відповідно до Указу Президента України «Про підготовку пропозицій щодо забезпечення гласності та відкритості діяльності органів державної влади» з метою поліпшення умов для розвитку демократії, реалізації громадянами конституційних прав на участь в управлінні державними справами і на вільний доступ до інформації про діяльність органів виконавчої влади, а також забезпечення гласності та відкритості діяльності цих органів» [29]. Кабінет Міністрів України від 4 січня 2002 року № 3 затвердив «Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади», де розкриває форми та засоби виконання цієї постанови [30].

Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» [31]. Згідно другої статті «Консультації з громадськістю проводяться з метою залучення громадян до участі в управлінні державними справами, надання можливості для їх вільного доступу до інформації про діяльність органів виконавчої влади, а також забезпечення гласності, відкритості та прозорості діяльності зазначених органів». Також цією постановою чітко прописаний порядок проведення консультацій з громадськістю, основні вимоги до організації, з яких питань проводяться консультації, хто може ініціювати проведення консультацій та ін.

Ще один важливий Закон України «Про доступ до публічної інформації» [22]. Цей Закон визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на

доступ до інформації, а також гарантує право громадськості на отримання інформації від органів влади та контролю за їхньою діяльністю.

Міжнародні нормативні документи надають правову базу для захисту прав і участі громадян у державному управлінні та прийнятті рішень. Україна, ратифікувавши ці міжнародні документи, взяла на себе зобов'язання дотримуватися їхніх принципів і стандартів:

1. Європейська Хартія місцевого самоврядування [31]. Ця Хартія визначає принципи та стандарти місцевого самоврядування в країнах, які є членами Ради Європи. Вона встановлює права та обов'язки місцевих органів у відношенні до їхніх громадян. Ратифікована Верховною Радою України у 1997 році.

2. Конвенція про захист прав людини та основних свобод (Європейська конвенція з прав людини, 1950) [32]. Ця конвенція встановлює основні права та свободи людини і є ключовим документом Європейського суду з прав людини. Вона гарантує право громадян на участь у справедливому судовому процесі та інші права. Ратифікована в Україні 1997 року.

3. Загальна Декларація прав людини [33]. Прийнята Організацією Об'єднаних Націй у 1948 році, ця Декларація встановлює основні права і свободи людини. Вона надає загальні принципи, які мають застосовуватися у всьому світі.

4. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, які стосуються довкілля (1999) [34]. Ця конвенція, відома як Конвенція з Аргау, забезпечує доступ до інформації, участь громадськості в процесах прийняття рішень та доступ до правосуддя в питаннях довкілля. Ратифікована Верховною Радою України у 1999 році.

2.2. Особливості взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю на прикладі Дніпропетровської обласної ради

Дослідження про взаємодію органів місцевого самоврядування з громадськістю ми провели на прикладі Дніпропетровської обласної ради.

Розглянемо більш детально Дніпропетровщину.

Дніпропетровська область є стратегічно важливим регіоном в Україні, розташованим на перехресті ключових транспортних маршрутів. Тут успішно поєднуються металургійна промисловість, наукові дослідження, передові технології в аграрному секторі та виробництво органічної продукції, видобування металевих руд і потужні титанові й феросплавні виробництва, а також розвинений ІТ-сектор. Область формує близько 10% ВВП всієї країни, а її бюджет є найбільшим серед регіонів. З початку повномасштабного вторгнення, яке в лютому 2022 року розпочала рф проти України, Дніпропетровська область стала хабом для релокованих підприємств, закладів вищої освіти, ІТ-компаній та дослідних установ.

Після початку децентралізації у Дніпропетровській області кількість районів скоротилось втричі з 22 – до 7 районів та утворилось 86 громад (рис. 2.1). Цей поділ остаточно закріпили в постанові Верховної Ради України «Про утворення та ліквідацію районів» від 17.07.2020 р. [36].

Чисельність населення області за даними управління статистики у Дніпропетровській області [38] на 1 лютого 2022 року становила 3093,2 тис. осіб. Також за даними Дніпропетровської обласної ради в області на 2023 рік перебуває 400 тис. внутрішньо переміщених осіб (рис. 2.3, табл. 2.1).

Рис. 2.3. Райони Дніпропетровської області [19]

Таблиця 2.1

Характеристика районів Дніпропетровської області

№ з/п	Райони Дніпропетровської області	Площа, кв.км.	Кількість територіальних громад
1	Дніпровський	3543,4	12
2	Кам'янський	6626,29	20
3	Криворізький	5738,41	13
4	Нікопольський	3246,93	8
5	Новомосковський	3625,68	8
6	Павлоградський	3682,89	12
7	Синельниківський	5459,78	14

Дніпропетровська обласна рада — є представницьким органом місцевого самоврядування, що представляє спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст, у межах повноважень, визначених Конституцією України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [26] й іншими законами, а також повноважень, переданих їм сільськими, селищними, міськими радами.

В частині 2 статті 143 Конституції України [27] вказано, що «обласні та районні ради затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку відповідних областей і районів та контролюють їх виконання; затверджують районні і обласні бюджети, які формуються з коштів державного бюджету для їх відповідного розподілу між територіальними громадами або для виконання спільних проектів та з коштів, залучених на договірних засадах з місцевих бюджетів для реалізації спільних соціально-економічних і культурних програм, та контролюють їх виконання; вирішують інші питання, віднесені законом до їхньої компетенції».

Обласна рада складається з 120 депутатів, обирається населенням Дніпропетровської області терміном на 5 роки. Рада обирає постійні і тимчасові комісії, проводить свою роботу сесійно. Сесія складається з пленарних засідань і засідань її постійних комісій.

Основною метою діяльності Дніпропетровської обласної ради є представлення та захист інтересів територіальних громад (сіл, селищ, міст) на регіональному рівні. Рада на рівні області відповідає за вирішення питань, пов'язаних із соціально-економічним розвитком області, наданням послуг громадянам та забезпеченням ефективної роботи органів місцевого самоврядування на місцях.

Розглянемо детально які заходи та засоби Дніпропетровська обласна рада використовує для налагодження зв'язків із громадськістю.

Вивчаючи зв'язки із громадськістю в органах державної влади Л. Гуріна зазначає [14], що «практика зв'язків органів державної влади передбачає насамперед інформування громадкості з метою надання їй загального уявлення про діяльність, реалізацію планів та проблем, які доводиться їм вирішувати.

Для досягнення цієї мети органи виконавчої влади використовують такі основні види комунікативних каналів:

- безпосереднє спілкування – особисті контакти між громадянами (об'єднаннями громадян), з одного боку, і посадовими особами органу влади – з іншого;

- спілкування за допомогою засобів зв'язку (телефон, різноманітні форми особистого листування);

- опосередковане спілкування через засоби масової інформації (преса, телебачення, радіо, комп'ютерні мережі, тощо) [14, с. 281].

Як зазначає Рикун М. у своїй праці [37] основними функціями відділів зв'язків з громадкістю, створених при органах місцевого самоврядування, є:

- зв'язки із засобами масової інформації;
- зв'язки з місцевим населенням;
- взаємозв'язки з інформаційними центрами;
- створення та підтримання узагальненого іміджу органу державної влади або органу місцевого самоврядування;
- організація виставок, зборів і лекцій;

– робота по підвищенню ролі й авторитету органу державного управління [37, с. 216].

У Дніпропетровській обласній раді за зв'язки з громадськістю відповідає управління розвитку громадянського суспільства виконавчого апарату ДОР. До його основних завдань входить:

– забезпечення реалізації державної політики у сфері розвитку громадянського суспільства;

– інформаційне забезпечення діяльності обласної ради та керівництва обласної ради, об'єктивне висвітлення пріоритетних напрямів їх роботи, забезпечення зворотного зв'язку через пресу, радіо та телебачення з населенням області;

– проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації регіональної політики.

Функції управління розвитку громадянського суспільства виконавчого апарату ДОР:

– взаємодіє з засобами масової інформації з метою сприяння підвищенню ролі та авторитету органів місцевого самоврядування у процесах регіонального розвитку, реалізації політичної реформи;

– здійснює підготовку для засобів масової інформації регіону матеріалів про діяльність обласної ради та адміністрування акаунтів обласної ради в соціальних мережах;

– оприлюднює в засобах масової інформації звернення, звіти, вітання до державних та професійних свят тощо;

– здійснює підготовку пропозицій та сприяє організації виступів керівництва обласної ради, депутатів обласної ради в телевізійних та радіопрограмах;

– здійснює підготовку та розміщення матеріалів на інформаційній сторінці офіційного сайту обласної ради;

– розміщує на офіційному сайті обласної ради інформацію про проекти, що впроваджуються в області;

- повідомляє засоби масової інформації та організовує участь журналістів у роботі сесій, нарадах, зустрічах, робочих поїздках керівництва обласної ради;
- здійснює моніторинг та аналіз матеріалів, опублікованих у ЗМІ, а також у мережі інтернет щодо діяльності обласної ради;
- забезпечує доступ представників ЗМІ на заходи за участю керівництва обласної ради;
- здійснює підготовку тез виступів голови обласної ради.

Управління розвитку громадянського суспільства виконавчого апарату ДОР у своїй діяльності керується Конституцією України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», указами Президента України, постановами й розпорядженнями Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, Регламентом Дніпропетровської обласної ради, рішеннями обласної ради, розпорядженнями та дорученнями її голови, іншими законодавчими і нормативними актами, Положенням про управління.

Розвиток та впровадження Інтернет-технологій має суттєвий вплив на взаємодію між муніципалітетами та громадянами. Офіційні сайти муніципальних утворень стали важливим інструментом для забезпечення відкритості та доступності інформації.

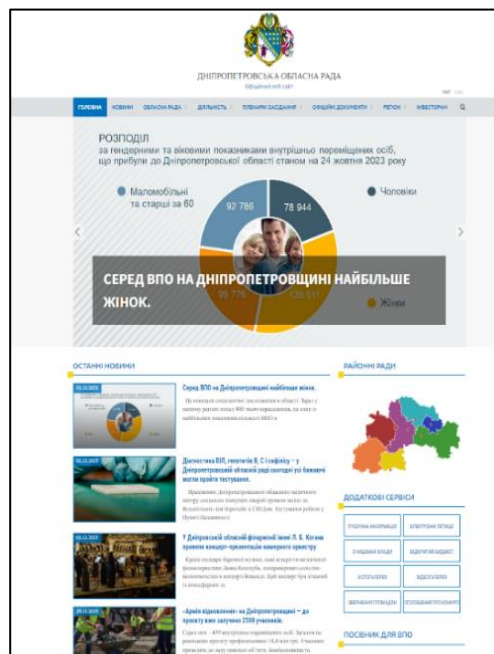

Рис. 2.4. Демонстрація офіційного сайту Дніпропетровської обласної ради [19]

На вимогу Закону України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» [21] у Дніпропетровській обласній раді створено офіційний веб-сайт у доменній зоні dr.gov.ua. З 1 вересня 2016 року він був оновлений.

Сайт ДОР наповнюється різноманітною інформацією для забезпечення відкритості, доступності та взаємодії з громадою. За це відповідальні два управління виконавчого апарату: загальний відділ та управління розвитку громадянського суспільства виконавчого апарату.

На сайті можна знайти таку інформацію:

1. Структура та керівництво: Інформація про організаційну структуру, склад органів влади, та імена та контактні дані керівництва.
2. Сесії та рішення: Розклад та порядок денний сесій, а також архів рішень, прийнятих муніципальним органом.
3. Бюджет та фінанси: Інформація про місцевий бюджет, фінансові звіти, витрати та інші фінансові аспекти.
4. Регуляторні акти: Публікація та доступ до регуляторних актів, таких як рішення, постанови, накази та інші правові документи.
5. Контактна інформація: Адреси, телефони та електронні адреси для зв'язку з офіційними представниками та службами муніципалітету.
6. Громадські послуги: Інформація про надані громадські послуги, електронні сервіси та інші можливості для громадян.
7. Оголошення та події: Анонси та інформація про муніципальні події, громадські слухання, консультації та інші активності.
8. Прозорість та відкриті дані: Публікація відкритих даних, таких як бюджетні дані, статистика, звіти та інша інформація для підвищення прозорості та участі громади.
9. Комунікаційні канали: Інформація про можливості зв'язку та взаємодії з муніципалітетом, включаючи електронні форми звернень, гарячі лінії та інші канали.

Інші підприємства, установи, організації, громадські товариства та мешканці територіальної громади можуть звернутися з пропозицією розміщення інформації на веб-сайті обласної ради, якщо ця інформація сприятиме популяризації, залученню інвестицій та висвітленню значних подій.

На сайті можна знайти важливу інформацію для інвесторів та внутрішньо переміщених осіб, електронний кабінет для осіб з інвалідністю, а також заповнити форму запобігання корупції. Засоби масової інформації можуть залишити свої контакти та оперативно отримувати офіційну інформацію про діяльність обласної ради та життя області.

Встановленню взаємозв'язку та відкритого діалогу між владою та суспільством посприяв розвиток соціальних медіа, тому Дніпропетровська обласна рада у 2013 році створила свою сторінку у Facebook (рис. 2.5). Її наповненням, займається виключно управління розвитку громадянського суспільства виконавчого апарату. Наповнення сторінки відбувається кожен день. На ній можна знайти новини пов'язані з життям області, публікації про майбутні події, сесії, громадські слухання, збори, оголошення, актуальна інформація про безпекову ситуацію в області двічі на день. На сторінці люди можуть коментувати новини, задавати питання, обговорювати різні актуальні та гострі теми, які турбують громаду.

Соціальні мережі дозволяють громадянам об'єднуватися у спільноті та обговорювати питання, що стосуються діяльності органу влади. Це створює можливість для ефективного взаємодії. Дискусії, які виникають на сторінці можуть допомогти взнати громадську думку, виявляти проблеми та враховувати при прийнятті рішень. За допомогою аналітики соціальних мереж, орган влади може краще зрозуміти свою цільову аудиторію та адаптувати свою комунікацію. Голова Дніпропетровської обласної ради також намагається бути ближче до громади. Після обрання М. Лукашука головою обласної ради 16 лютого 2020 року він створив офіційну сторінку у соціальній мережі (рис. 2.6).

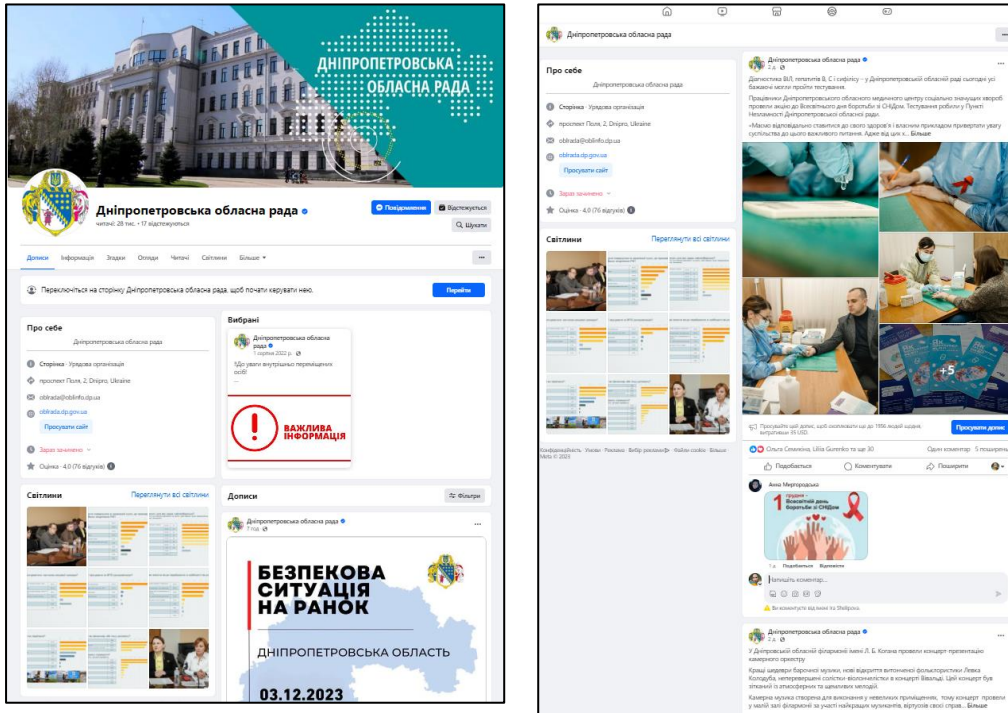

Рис. 2.5. Загальний вигляд сторінки Facebook Дніпропетровської обласної ради (<https://www.facebook.com/dniprorada>)

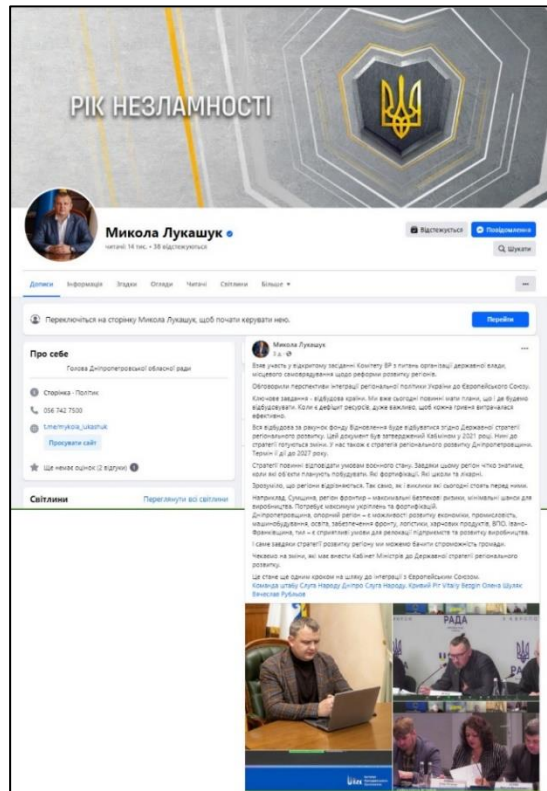

Рис. 2.6. Загальний вигляд сторінки Facebook голови Дніпропетровської обласної ради (<https://www.facebook.com/MVLukashuk>)

Голова обласної ради двічі на день інформує жителів області про безпековий стан в регіоні, про важливі події та оновлення в роботі обласної ради, про засідання та заяви, знакові події для області, а також робить опитування для розуміння настроїв та думок територіальної громади (рис. 2.7).

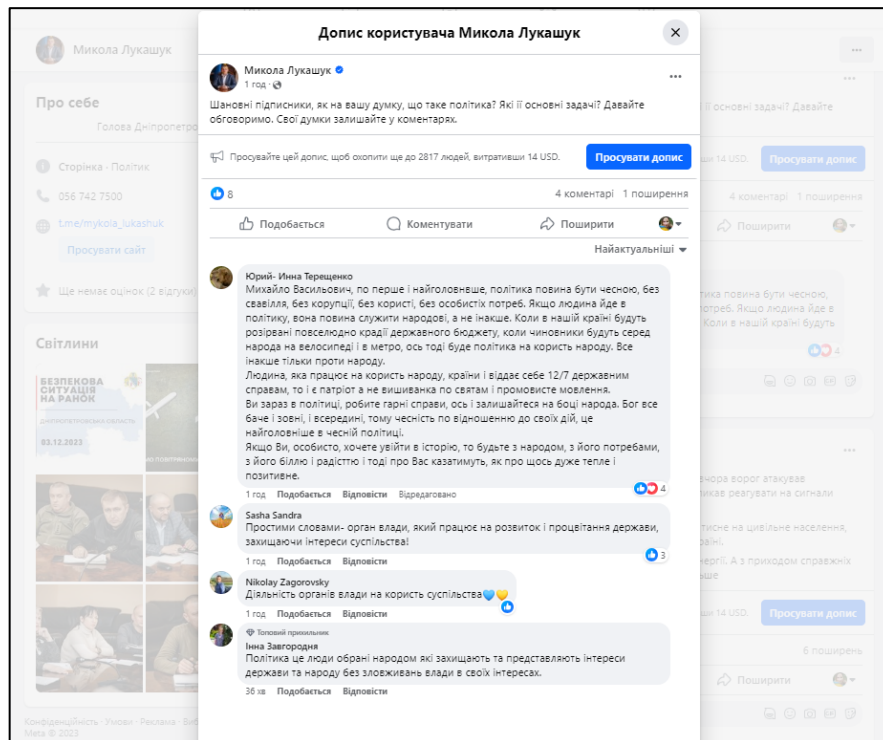

Рис. 2.7. Опитування на сторінці Facebook голови Дніпропетровської обласної ради (<https://www.facebook.com/MVLukashuk>)

Жителі Дніпропетровської області можуть висловлювати свої, як позитивні так і негативні думки стосовно подій і рішень, які відбуваються у обласній раді. Приватні повідомлення голови також відкриті для громадськості. Люди можуть напряму звернутись з проблемами, що стосуються їх громади.

З початком повномасштабної війни для підвищення рівня поінформованості населення жителів Дніпропетровщини були створені також офіційні Телеграм-канали голови ДОР та Дніпропетровської обласної ради. Вся інформація, яка розміщена в телеграм каналах дублюється і на соціальні сторінки Facebook (рис. 2.8).

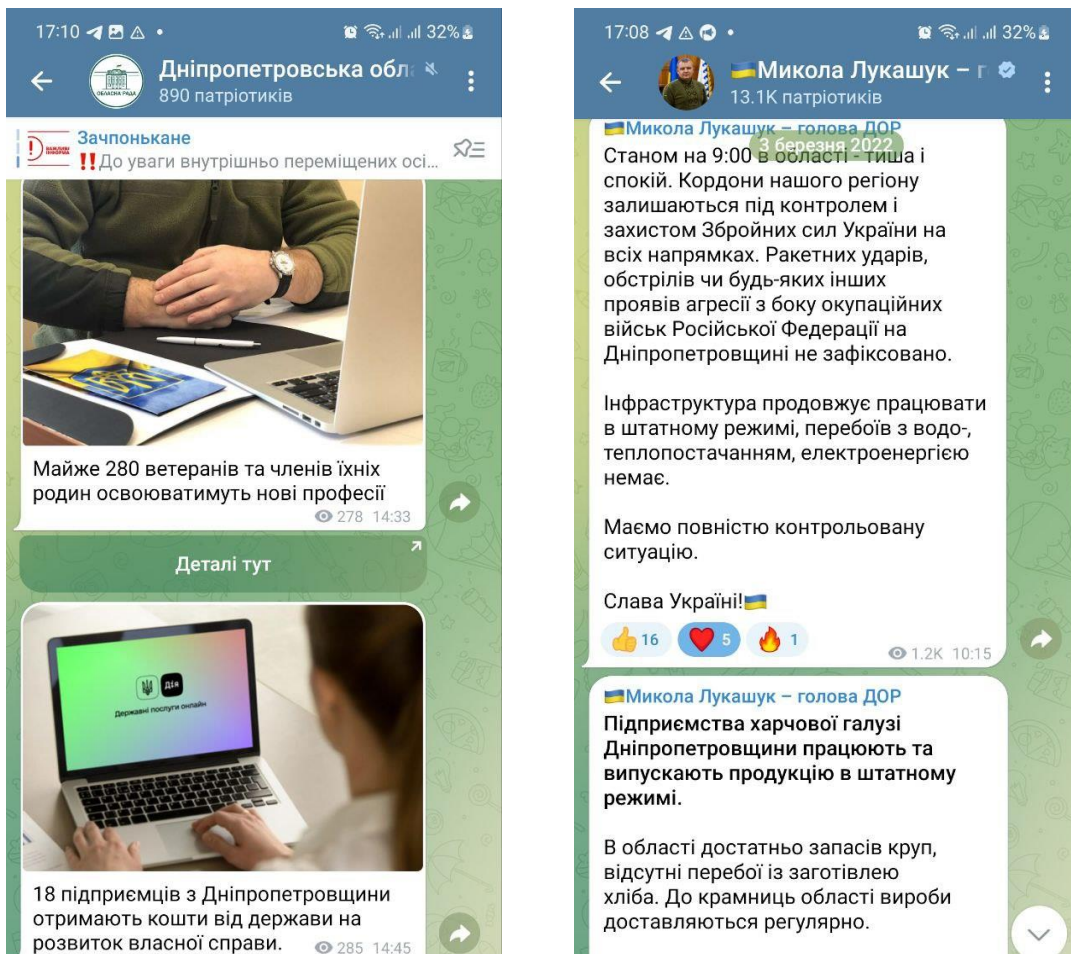

Рис. 2.8. Вигляд Телеграм каналів Миколи Лукашука та Дніпропетровської обласної ради (<https://t.me/oblasnarada>, https://t.me/mykola_lukashuk)

Дніпропетровська обласна рада також має свій Ютуб-канал на якому окрім відео власного виробництва про життя громад та різні цікаві події, розміщуються онлайн трансляції сесій ДОР, а також засідання постійних комісій (рис. 2.9).

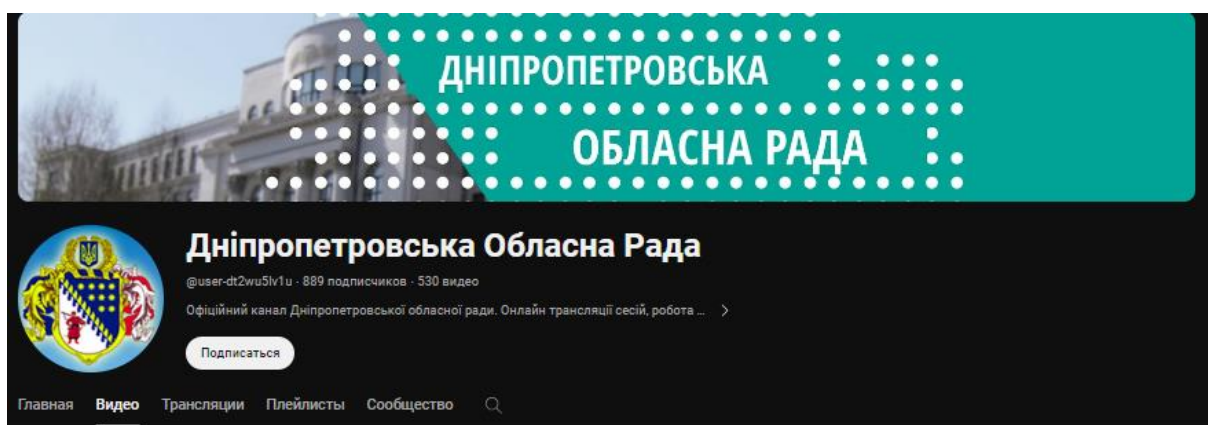

Рис. 2.9. Вигляд Ютуб-каналу Дніпропетровської обласної ради (<https://www.youtube.com/@user-dt2wu5lv1u>)

Активну участь у зв'язках з громадськістю беруть й інші управління виконавчого апарату Дніпропетровської обласної ради. Спочатку через пандемію COVID-19, а потім через початок повномасштабної війни спілкування перейшло в онлайн режим. Профільні управління регулярно проводять засідання з комунальними, культурними, медичними, освітніми та іншими закладами для виявлення актуальних питань та проблем та швидкого їх вирішення.

Голова обласної ради з перших днів війни на постійному зв'язку з 86 громадами області. У закритому чаті громади звітують з 5 години ранку і протягом дня о безпековій ситуації.

Голова Дніпропетровської обласної ради є заступником керівника ради оборони Дніпропетровської області. Від початку повномасштабного воєнного вторгнення російської федерації в Україну, штаб оборони області провів більше сотні засідань.

Очільник області активно представляє Дніпропетровську область на міжнародній арені. Бере участь у Конгресі місцевих та регіональних влад ради Європи у складі української делегації. Під час поїздки Микола Лукашук зустрічався з представниками Швейцарії, Великої Британії, Ірландії, Хорватії, Туреччини. Делегати обговорювали підтримку України.

Виступав на засіданні постійної ради організації з безпеки та співробітництва в Європі. Зустрічався з делегацією з Нижньосілезького воєводства та неодноразово проводив онлайн-конференції з ними.

Для підтримки відкритості та інформованості громадськості про діяльність Дніпропетровської обласної ради управління розвитку громадянського суспільства виконавчого апарату ДОР активно взаємодіє зі ЗМІ Дніпропетровської області. Для розсилки фото, відео та прес-релізів використовує сайт Дніпропетровської обласної ради та власноруч створену групу в телеграм каналі. Переваги розсилки через телеграм канал – є зворотній зв'язок із ЗМІ. Це позитивно впливає на спілкування з журналістами, так як вони можуть задавати уточнююче питання і відразу отримати відповідь. Також управління веде конструктивну співпрацю з журналістами і представниками

іноземних ЗМІ, надаючи їм можливість отримати докладну інформацію та коментарі щодо питань, які їх цікавлять.

2.3. Результати взаємодії Дніпропетровської обласної ради із громадськістю

Протягом останніх майже двох років, умови війни змусили Дніпропетровську обласну раду швидко знаходити шляхи вирішення кризових ситуацій в обмежений час, швидко реагувати на події в країні та громадах. Оперативно інформувати громадськість та налагодити зворотній зв'язок.

Адаптація роботи органів місцевого самоврядування під час війни – це складний процес, оскільки воєнний час створює унікальні виклики і вимагає негайних заходів для забезпечення безпеки та добробуту населення. Розглянемо кілька аспектів, які можуть враховуватися при адаптації роботи органів місцевого самоврядування під час війни:

1. Забезпечення безпеки та гуманітарна допомога: Забезпечення життєво важливих потреб громадян у безпеці, харчуванні, водопостачанні та медичній допомозі. Розробка та впровадження планів евакуації та захисту населення.

2. Інформаційна робота: Забезпечення вірогідної та об'єктивної інформації для громадян щодо ситуації на передовій, правил безпеки та можливостей отримання допомоги.

3. Підтримка місцевого бізнесу: Розробка заходів для збереження підприємств та робочих місць. Запровадження економічних заходів для підтримки місцевих підприємств, особливо тих, які постраждали внаслідок конфлікту.

4. Міжнародна робота: Важливий аспект розвитку територіальних громад та встановлення співпраці на міжнародному рівні. Укладання міжнародних угод та створення партнерства з містами, регіонами чи країнами для обміну досвідом, розробки спільних проектів і вирішення нагальних проблем

5. Подолання гуманітарних наслідків: Створення системи для надання допомоги постраждалим та внутрішньо переміщеним особам. Розробка програм для підтримки тих, хто втратив свої домівки.

6. Забезпечення фінансової стабільності: Проведення аналізу економічних наслідків конфлікту та прийняття заходів для збереження фінансової стабільності місцевих бюджетів.

7. Участь громади у прийнятті рішень: Врахування думки та потреб громадян у прийнятті рішень щодо реагування на кризу та відновлення після неї.

Розглядати взаємодії Дніпропетровської обласної ради із громадськістю ми будемо на прикладі 2022 року, так як на момент написання магістерської немає конкретних підсумків роботи обласної ради за 2023 рік.

Під час 2022 року було проведено дистанційно 5 сесій обласної ради, але вони транслювалися онлайн і громадськість могла спостерігати за ними. Також 40 засідань постійних комісій, які були висвітлені на сайті та в соціальних мережах ДОР.

На пленарних засіданнях Дніпропетровської обласної ради VIII кликання вирішувались, серед іншого, питання про затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку, підготовки територіальної оборони та населення України.

Виконавчим апаратом ДОР було розглянуто:

– 88 запитів на інформацію. За результатами розгляду надано інформацію на 57 запити, відмовлено у задоволенні- 15, 16 запитів надіслано для розгляду належним розпорядникам інформації;

– 230 письмових звернень громадян. Найчастіше люди зверталися з питаннями щодо ЖКГ, соціального захисту, потребували юридичної консультації. Для вирішення питань громадян обласна рада на свої запити отримала інформацію від 70 сторонніх організацій;

– 600 консультацій надано громадянам. Звернення стосувалися роз'яснень, куди звертатися з питань надання соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам, компенсації за комунальні послуги громадянам, які надали

прихисток таким особам, надання тимчасового житла внутрішньо переміщеним особам.

Виконавчим апаратом ДОР розроблено та опубліковано методичні матеріали, які містять поради про надання першої медичної допомоги і в яких прописаний алгоритм дій на випадок надзвичайних ситуацій.

В перші дні військової агресії проведено спільну нараду. Надається інформація про зміни в законодавстві, пільги для бізнесу, про роботу закладів соціального захисту, актуальну інформацію для внутрішньо переміщених осіб тощо. Надається інформація про державні та донорські програми, ініціативи щодо підтримки підприємців в умовах війни тощо.

з керівниками всіх 86 громад області: отримано першу оперативну інформацію, напрацьовано план дій на випадок надзвичайних ситуацій, поставлено задачі, які виконуються в режимі реального часу.

Налагоджена тісна та плідна співпраця між обласною радою і громадами області щодо обміну оперативною інформацією про обстановку в регіоні (станом на 05:00 та протягом дня). Створено декілька каналів зв'язку, призначені відповідальні особи, в тому числі і телеграм канал голови обласної ради та телеграм канал Дніпропетровської обласної ради.

Всі 86 громад на постійному зв'язку з головою обласної ради. В режимі реального часу надається об'єктивна інформація (локації, фото та відео тощо) про обстріли, яка в подальшому передається керівництву ОВА, ЗСУ, СБУ, ДСНС та правоохоронним органам для належного реагування.

З перших днів повномасштабної війни за участі голови обласної ради та керівництва ОВА проводилися регулярні наради з керівниками 86 територіальних громад області, військовими, силовиками, рятувальниками задля координації дій, направлених на протистояння збройній агресії російської федерації.

Від початку повномасштабного воєнного вторгнення російської федерації в Україну з Дніпропетровської області залізницею виїхало близько 400 тисяч громадян.

Територіальні громади Дніпропетровської області надають всебічну підтримку внутрішньо переміщеним особам: допомагають з житлом, продуктами харчування, одягом, проводять інформування переселенців щодо порядку отримання соціальних виплат, гуманітарної та медичної допомоги, працевлаштування (рис. 2.10).

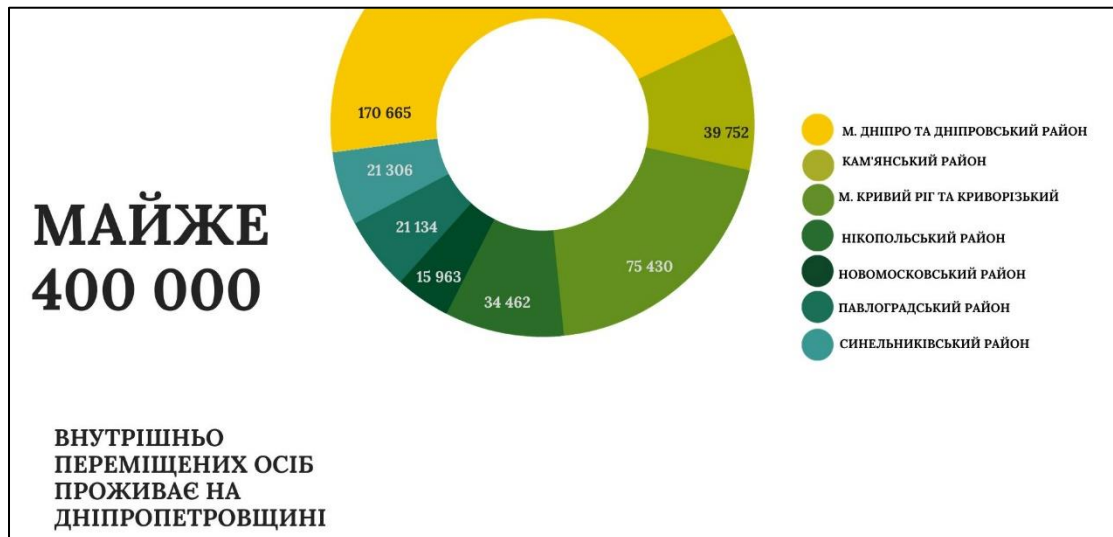

Рис. 2.10. Кількість внутрішньо переміщених осіб по районах області [19]

Громадами області облаштовуються додаткові місця для тимчасового розміщення громадян (пусті будинки, будівлі шкіл та дитсадків, гуртожитки, туристичні бази та оздоровчі табори).

Дніпропетровська обласна рада у співпраці з Дніпропетровською обласною асоціацією органів місцевого самоврядування та благодійним фондом «Добро ТУТ» розробили посібник для внутрішньо переміщених осіб «Волонтер - юрист». Корисна інформація для внутрішньо переміщених осіб – стисло та доступно. Найважливіші юридичні аспекти. Усе, що пов'язано з переїздом, реєстрацією, отриманням допомоги та ін. Посібники є безкоштовними та доступними для всіх, хто потребує юридичної допомоги. Матеріали розміщено на сайті обласної ради та передані до територіальних громад області.

Дніпропетровська область є партнером Нижньосілезького воєводства в рамках діючої угоди про співпрацю, укладеної у 2002 році. Активне співробітництво Дніпропетровської обласної ради із Нижньосілезьким

воєводством у 2022 році принесло високі результати у вигляді всебічної підтримки від польських партнерів. 15 грудня 2022 року під час сесії депутати регіонального Сейміку Нижньосілезького воєводства прийняли бюджет на 2023 рік, в якому передбачено виділення 1% бюджету Нижньосілезького воєводства для надання гуманітарної допомоги Україні.

Попри повномасштабну війну, в комунальних підприємствах та закладах охорони здоров'я, заснованих на спільній власності територіальних громад сіл, селищ, міст Дніпропетровської області, було значно оновлено матеріально-технічну базу.

Попри війну обласні заклади культури продовжують функціонувати. 13 із 18 закладів культури Дніпропетровської обласної ради активно займаються волонтерською діяльністю: шують маскувальні сітки, збирають продуктові набори, одяг для ВПО, проводять інтерактивні ігри для дітей ВПО, дають безкоштовні концерти, спектаклі, купують одяг та обладнання для ЗСУ, перераховують кошти тощо.

До волонтерської діяльності долучилися й колективи 59 обласних закладів освіти: діти створюють малюнки для воїнів, педагоги плетуть сітки, готують харчову продукцію для ВПО і військових, купують одяг та обладнання для ЗСУ, перераховують кошти тощо.

Дніпропетровська обласна рада, яка є членом Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування «Українська асоціація районних та обласних рад» у рамках реалізації проекту забезпечила видачу засобів для тимчасового зберігання зерна фермерським господарствам. Сучасні «РУКАВА» для зберігання зерна від ООН. Така допомога – результат реалізації проекту продовольчої та сільськогосподарської організації ООН – FAO (FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION).

Управління розвитку громадянського суспільства виконавчого апарату ДОР працює 24/7. На постійному зв'язку з головою обласної ради і готові любой миті оприлюднити важливу інформацію для громад області.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗВ'ЯЗКІВ МІЖ ГРОМАДСЬКІСТЮ ТА ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЮ ОБЛАСНОЮ РАДОЮ

3.1. Виклики, які постають перед органами місцевого самоврядування у сфері розвитку зв'язків з громадськістю під час воєнного стану

Військова агресія російської федерації проти України 24 лютого 2022 року справила серйозний вплив на українське суспільство та викликала велику кількість кризових ситуацій. Органи місцевого самоврядування в Україні виявилися важливими гравцями в управлінні кризовою ситуацією та наданні допомоги населенню.

До нормативно-правових актів, які визначають правові відносини під час воєнного стану, відносяться Конституція України, відповідні закони України та підзаконні акти, такі як укази Президента та накази центральних органів виконавчої влади.

О 05:30 год 24 лютого 2022 року було введено Указом Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [40] на території України воєнний стан, внаслідок якого були запроваджені деякі обмеження Конституційних прав і свобод громадян, а також в рамках дії Закону України «Про правовий режим воєнного стану» наявні процедурні зміни, які зокрема, але не виключно обмежили взаємодію органів місцевого самоврядування з громадськістю.

У цьому контексті важливо розглянути, як воєнний стан впливає на можливості громадян брати участь у прийнятті рішень на місцевому рівні.

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [42], передбачає певні обмеження для громадської участі. Зокрема, згідно з новою ч. 10 статті 9 Закону, у період дії воєнного стану на акти органів місцевого самоврядування, військово цивільних адміністрацій та військових адміністрацій, а також їх посадових осіб не поширюються вимоги у частині оприлюднення проектів актів.

Це означає, що органи місцевого самоврядування можуть приймати рішення без попереднього оприлюднення їх проєктів, що ускладнює громадський контроль за їх діяльністю.

Крім того, внесені зміни до Регламенту місцевих рад призвели до роботи постійних депутатських комісій та сесій місцевих рад без урахування відкритості та гласності. Це також ускладнює громадську участь у прийнятті рішень.

Згідно з частиною 6 статті 22 Закону України «Про доступ до публічної інформації», місцеві ради та їх виконавчі органи призупинили надання відповідей на звернення підприємств, установ, організацій, звернення громадян посилаючись на обставини непереборної сили незалежно від того, чи ведуться безпосередньої бойові дії на території громади. Це суттєво обмежує можливості громадян впливати на діяльність органів місцевого самоврядування.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 12.03.2022 року № 263 [41], органам місцевого самоврядування рекомендувалося зупиняти, обмежувати роботу інформаційних, інформаційно – комунікаційних та електронних комунікаційних систем, а також публічних електронних реєстрів, що призвело до обмеження в отриманні інформації громадян. Закриття частково чи повністю веб-сторінок місцевих рад, що стало одним із заходів інформаційної безпеки персональних даних членів територіальної громади та публічних даних органів місцевого самоврядування, також є важливим фактором зниження як громадської участі у процесі прийняття рішень, так і громадського контролю за діяльністю органів влади під час війни.

Не застосовується Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [43]. Тобто, щонайменше рішення про місцеві податки та збори на 2023 рік ради можуть приймати виключно з урахуванням приписів 7 податкового законодавства, без проведення аналізу регуляторного впливу та погодження проєктів з регуляторною службою та інформування громадськості. Це також ускладнює громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування.

Тимчасове припинення конкурсів громадського бюджету або відтермінування реалізації проєктів бюджетів участі у громадах також обмежує можливості громадян впливати на розвиток своїх громад.

Другим фактором змін громадської участі стало те, що частина представників громадських організацій, як жителі територій, які стали окупованими, чи де ведуться бойові дії, здійснили релокацію як по Україні так і за її межі. Ймовірно, що частина з них змінили профіль своєї діяльності на волонтерську допомогу для забезпечення гуманітарних потреб ВПО та ЗСУ, або припинили своє функціонування. Зокрема, серед представників органів місцевого самоврядування та комунальних установ також відбулась релокація у період лютий-березень 2022 року, що спричинило зниження їх взаємодії з громадянським суспільством.

Як зауважила О. Щукіна під час експертної дискусії «Виклики перед владою та громадянським суспільством під час воєнного стану в Україні» [47]: «однією з проблем зменшення кількості громадських організацій та інституцій, які можуть впливати на залученість громадян і реально виробляти якісну політику.

В цілому, під час дії воєнного стану, введеного відповідно до Закону №389, участь жителів територіальних громад у вирішенні питань місцевого значення не зупиняється. Однак, використання деяких інструментів місцевої демократії, таких як загальні збори громадян, місцеві ініціативи, громадські слухання можуть бути ускладнені із зазначених об'єктивних причин або тимчасово обмеженими.

Війна в Україні призвела до значних викликів для органів місцевого самоврядування. Бойові дії, евакуація населення, руйнування інфраструктури – все це поставило під загрозу здатність органів місцевого самоврядування виконувати свої функції.

У цьому контексті важливо оцінити стійкість органів місцевого самоврядування в Україні. Одним із важливих критеріїв стійкості органів

місцевого самоврядування є масштаби їхнього функціонування та швидкість відновлення процесів врядування.

У перші місяці війни більшість органів місцевого самоврядування на тимчасово неокупованих територіях України продовжували функціонувати. У дослідженні Ради Європи [50] наведені такі данні – «дві третини українських територіальних громад, розташованих поза зоною бойових дій або звільнених на момент дослідження, продовжують вести свою нормальну діяльність попри повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року. З цієї кількості 28% ніколи не припиняли роботу, а 43% повернулися до роботи у звичному режимі протягом двох тижнів після повномасштабного вторгнення або звільнення. Вони приймали рішення щодо гуманітарної допомоги, забезпечення безпеки та відновлення життєдіяльності громад».

Надання адміністративних послуг громадянам є однією з основних функцій органів місцевого самоврядування. У період війни органи місцевого самоврядування продовжували надавати адміністративні послуги громадянам, навіть у найскладніших умовах. Вони використовували різні канали для надання послуг, зокрема, онлайн-сервіси, мобільні додатки та пересувні пункти обслуговування. Рада Європи зазначає, що «послуги надаються фізично через центри надання адміністративних послуг (94%) та їхні відділення (51%), а також через додаток «Дія» (77%)²². Близько третини громад (28%) також мають спеціальні центри реєстрації ВПО, а 20% також пропонують доступ до своїх адміністративних послуг через веб-сайт громади» [50].

Важливим фактором стійкості органів місцевого самоврядування є їхня легітимність у врегулюванні криз.

У період війни органи місцевого самоврядування зіграли важливу роль у забезпеченні життєдіяльності громад. Вони забезпечували гуманітарну допомогу, підтримували безпеку та допомагали людям адаптуватися до нових умов.

Завдяки своїм діям органи місцевого самоврядування зміцнили свою легітимність у очах громад. Це дозволило їм ефективніше виконувати свої функції в умовах війни.

«Українські ОМС користуються найвищою громадською довірою після державних і громадських інституцій, відповідальних за безпеку, а саме: мерів (63%) і рад (60%). Під час управління надзвичайною ситуацією ОМС зберігають легітимність у прийнятті рішень і діють на основі рішень своїх колегіальних органів — виконавчого комітету та міської ради (по 82%), а також офіційних рекомендацій вищих органів влади (78%). Рішення голів громад та їхніх керівників або голів ОВР користуються дещо нижчою довірою (близько 70% для кожного). Водночас кожна друга громада мала алгоритм роботи в надзвичайних ситуаціях (54%)» – данні з дослідження потреб і пріоритетів органів місцевого самоврядування [50].

Загалом, органи місцевого самоврядування в Україні продемонстрували високу стійкість у період війни. Вони продовжували функціонувати, відновлювати процеси врядування та надавати адміністративні послуги громадянам.

Це стало можливим завдяки ряду факторів, зокрема:

- децентралізації влади, яка дозволила органам місцевого самоврядування мати більше можливостей для самостійного вирішення питань місцевого значення;
- співпраці між органами місцевого самоврядування, центральною владою та міжнародними партнерами;
- залученню громадськості до процесу прийняття рішень;
- застосуванню інноваційних технологій для надання адміністративних послуг.

Таким чином, не зважаючи на обставини війни, місцеве самоврядування продовжує свою роботу. Це стосується і тих повноважень які належали йому у мирний час, так і тих, які обумовлені воєнним станом у державі. З метою забезпечення життєдіяльності громад органи місцевого самоврядування

продовжують роботу в напрямі виконання місцевих бюджетів та фінансування видатків різних сфер, забезпечують організацію надання медичних послуг, соціальних та освітніх послуг, за органами місцевого самоврядування залишаються повноваження з передачі в оренду земель сільськогосподарського призначення комунальної власності тощо.

В умовах війни «громади взяли на себе велику частку завдань в гуманітарній сфері, приймаючи потоки біженців перших днів війни, забезпечуючи оборону країни в системі тероборони» [48].

Органи місцевого самоврядування співпрацюючи з військовим командуванням та військовими адміністраціями приймають участь у забезпеченні евакуаційних та гуманітарних коридорів, надання допомоги жителям, які постраждали від російської агресії, збір інформації про матеріальні та фінансові втрати і т.д. Зрозуміло, що в сучасних умовах напрямі діяльності органів місцевого самоврядування суттєво різняться в залежності від інтенсивності бойових дій на території відповідних громад.

За даними Всеукраїнської асоціації ОТГ органами місцевого самоврядування для надання адресної підтримки та допомоги селам, селищам та містам жителі та захисники яких найбільше цього потребують запроваджена ініціатива «Громади – громадам» [49].

Дніпропетровщина одна з 17 областей, які долучилась до «Пліч-о-пліч» – це частина проєкту ініціативи We Build Ukraine, яку презентувало Міністерство відновлення. Дніпропетровська обласна рада виділила 9 млн. грн на програму по відновленню трьох сіл: Ольгине, Старосілля і Бобровий Кут Херсонської області.

Отже, в умовах війни місцеві органи самоврядування повністю продемонстрували свою здатність виконувати основні завдання, покладені на них, і ми сподіваємося, що вони зможуть забезпечити розвиток територіальних громад у період після війни.

3.2. Основні напрями вдосконалення взаємодії Дніпропетровської обласної ради із громадськістю під час воєнного стану

На початку нашого дослідження ми вивчали дослідження Пилипко [8], який прийшов до висновків, що функції зв'язків з громадськістю органів місцевого самоврядування мають широкий спектр і налічують мінімум вісім основних.

Проаналізуємо роботу Дніпропетровської обласної ради із громадськістю з урахуванням цих функцій і та визначимо основні напрями які треба оптимізувати у роботі ДОР.

1. Інформаційна функція.

Інформаційна функція органів місцевого самоврядування включає в себе забезпечення обміну інформацією між владою та громадянами, а також внутрішню обмін інформацією в межах самоуправлінської структури. Основні аспекти інформаційної функції включають:

– публікація офіційної інформації. Забезпечення доступу громадян до офіційних документів, таких як рішення місцевих рад, бюджети, відомості про проекти та програми;

– інформаційні ресурси. Створення та управління інформаційними ресурсами, такими як веб-сайти, публічні бази даних, щоб громадяни могли легко знаходити необхідну інформацію;

– інформаційні кампанії. Організація кампаній для інформування громадян про важливі питання, події, зміни в законодавстві чи програмах;

– розповсюдження новин. Інформування громадськості про актуальні події та новини через різні канали зв'язку, включаючи соціальні мережі, прес-релізи та інші;

– інформаційний обмін внутрішньо. Забезпечення ефективного обміну інформацією між різними підрозділами та органами влади на рівні місцевого самоврядування.

Дніпропетровська обласна рада входить у перелік тих органів місцевого самоврядування, які не припиняли роботу від початку повномасштабної війни.

Вже зранку о 07:45 24 лютого 2022 року голова Дніпропетровської обласної ради разом з головою ОДА та мером м. Дніпро виступив перед жителями області щодо безпекової ситуації у регіоні. Протягом перших тижнів війни представники різних структур виступали на брифінгах кожні дві години та інформували про загальну ситуацію в області, стан критичної інфраструктури, госпітальної бази та ін. На брифінгах завжди були присутні журналісти різних ЗМІ.

Дніпропетровщина є своєрідним транспортним хабом, через який великий потік людей з Донецької, Луганської та Харківської областей намагалися виїхати в безпечне місце. Дніпропетровська обласна рада разом з військовою адміністрацією регулярно інформувало людей про ускладнення руху на різних ділянках, про пункти обігріву та гарячі лінії.

Управління розвитку громадянського суспільства виконавчого апарату ДОР розміщувало всі повідомлення на сайті Дніпропетровської обласної ради та в соціальних мережах, а також робили розсилку інформації для обласних ЗМІ, які не мали змоги бути присутніми в обласному центрі. Були створені телеграм-канали для швидкого інформування більшої кількості людей.

Неодноразово Дніпропетровська обласна рада на свої сторінках інформували громадськість про офіційні канали для отримання оперативної і головне достовірної інформації.

Управління, відповідальне за зв'язки з громадськістю постійно проводить моніторинг соціальних мереж, виявляє недостовірну інформацію і через офіційні джерела надає спростування. Приклади фейкових новин:

- нестача хлору в області;
- окупанти колоною їдуть зі сторони Новомосковська;
- стан радіаційного фону Дніпропетровщини перевищено;
- відсутність продуктів харчування та багато іншого.

Дніпропетровська обласна рада постійно інформує громадян про рішення та дії органів влади і відповідно виконує інформаційну функцію.

2. Аналітична функція

Аналітична функція в контексті електронних петицій, опитувань та зворотного зв'язку може включати в себе обробку та аналіз отриманих даних з метою отримання корисної інформації для прийняття рішень, покращення сервісу чи розвитку стратегій. Розглянемо кожен елемент окремо.

Електронні петиції:

- аналіз звернень. Система петицій може аналізувати кількість та зміст отриманих петицій;
- групування тематик. Визначення ключових тематик або питань, що стосуються громадськості;
- визначення популярності. Визначення петицій, які набрали найбільше підписів або мають високий рівень інтересу;

Опитування:

- аналіз відповідей. Обробка та аналіз відповідей на опитувальники;
- виявлення тенденцій. Визначення основних тенденцій чи поглядів громадськості за певною темою;
- сегментація аудиторії: розділення відповідачів за різними параметрами для кращого розуміння різновидів думок.

Зворотний зв'язок:

- аналіз повідомлень. Обробка та класифікація отриманих повідомлень;
- виявлення проблем. Визначення повторюваних проблем або питань;
- вдосконалення сервісу. Застосування отриманих відгуків для покращення якості обслуговування чи продуктів.

Загальний аналіз:

- формування звітів. Створення аналітичних звітів та зведених даних;
- ідентифікація патернів. Виявлення патернів чи тенденцій, які можуть вказувати на ключові питання чи проблеми.

Застосування аналітичної функції допомагає державним органам, компаніям чи іншим організаціям приймати обґрунтовані рішення та реагувати на потреби громадськості чи клієнтів ефективно.

Через обмежене фінансування та направлення фінансів на нагальні потреби ЗСУ, ВПО та регіони, які знаходяться під постійним обстрілом Дніпропетровська обласна рада не виконує аналітичну функцію.

3. Комунікативна функція.

Інформаційна передача:

– публічні оголошення. Розміщення оголошень, що стосуються місцевих питань, для інформування громадян.

Роз'яснення рішень та політик:

– публічні презентації. Пояснення прийнятих рішень та політик через презентації перед громадою;

– інформаційні кампанії. Здійснення кампаній для роз'яснення важливих питань чи змін в місцевому управлінні.

Ефективне використання технологій:

– онлайн-консультації. Організація онлайн-зустрічей та консультацій для зручності громадян.

Через воєнний стан Дніпропетровська обласна рада частково виконує комунікативну функцію.

Форуми та фокус-групи проходять в онлайн режимі і без залучення громадськості. Відсутні конкурси проєктів і програм розвитку місцевого самоврядування. Організація зустрічей та слухань для прослуховування думок та пропозицій громадян не доступні з питань безпеки. Після початку пандемії, а потім війни відсутнє забезпечення можливості громадянам консультиватися з представниками місцевої влади. Раніше проводились безкоштовні юридичні консультації, допомога у створенні житлових об'єднань, програма боротьби із різними захворюваннями та багато іншого.

Здійснення кампаній для роз'яснення важливих питань чи змін в місцевому управлінні, пояснення прийнятих рішень відбувається через соціальні мережі та сайт Дніпропетровської обласної ради. До повномасштабного вторгнення обласна рада виділяла кошти на висвітлення своєї діяльності у засобах масової

інформації, де могла інформувати людей про планування та реалізацію своєї політики. Наразі всі кошти спрямовані на першочергові потреби громади.

4. Інтегрована функція

Стратегічне планування:

– розробка інтегрованих стратегій розвитку, які об'єднують економічний, соціальний, екологічний та інші аспекти.

Координація дій:

– забезпечення взаємодії між різними відомствами та рівнями влади для спільного вирішення завдань та проблем.

Інтеграція політик:

– спрямування різних сфер діяльності влади, таких як економіка, освіта, охорона здоров'я, в єдину систему стратегічного управління.

Оптимізація ресурсів:

– ефективне використання ресурсів, включаючи фінансові, людські та інші, для досягнення максимального суспільного ефекту.

Управління процесами:

– контроль та управління виконанням різних програм та ініціатив для досягнення загальних цілей.

Технологічна інтеграція:

– використання сучасних технологій для покращення ефективності та взаємодії між різними системами.

Аналіз та вдосконалення:

– постійний моніторинг та аналіз результатів для коригування стратегій та політик в реальному часі.

Управління змінами:

– адаптація до змін в економічному, соціальному та політичному середовищі з урахуванням комплексного підходу.

Інтегрована функція влади покликана забезпечувати гармонійний та системний розвиток суспільства, об'єднуючи різні напрямки діяльності в об'єднані стратегії та дії.

Зараз всі зусилля Дніпропетровської обласної ради направлено на виконання цієї функції. Особливу увагу приділяють визначенню чітких завдань для кожного рівня влади, пріоритетів у питанні відновлення регіону. Які громади потребують першочергової відбудови, чи доцільно відновлювати кожен зруйнований об'єкт, яку специфіку мають різні територіальні громади області.

Успішна робота неможлива без єдиної стратегії і без єдності між органами влади та органами місцевого самоврядування.

5. Консультативно-методична функція

Надання Консультацій:

– експертні поради. Надання експертних консультацій з різних сфер, таких як право, економіка, соціальна політика, технічні аспекти тощо.

Розробка Методичних Матеріалів:

– створення документів і методичних матеріалів. Розроблення інструкцій, методичних посібників, рекомендацій для допомоги у вирішенні конкретних завдань.

Тренінги та семінари:

– організація навчальних заходів. Проведення тренінгів, семінарів, майстер-класів для підвищення кваліфікації та обміну досвідом.

Аналіз та оцінка:

– проведення аналізу ситуації: Аналіз та оцінка діяльності організацій з метою виявлення проблем та розробки рекомендацій для їх вирішення.

Сприяння розвитку кадрів:

– участь у програмах розвитку кадрів. Надання порад та підтримки у вдосконаленні навичок та компетенцій співробітників.

Сприяння інноваціям:

– підтримка у впровадженні інновацій. Допомога в розробці та впровадженні новаторських рішень та технологій.

Виконавчим апаратом ДОР розроблено та опубліковано методичні матеріали, які містять поради про надання першої медичної допомоги і в яких прописаний алгоритм дій на випадок надзвичайних ситуацій. Надається

інформація про зміни в законодавстві, пільги для бізнесу, про роботу закладів соціального захисту, актуальну інформацію для внутрішньо переміщених осіб тощо. Надається інформація про державні та донорські програми, ініціативи щодо підтримки підприємців в умовах війни тощо.

б. Організаційна функція:

– громадські слухання. Залучення громадськості до обговорення важливих питань та прийняття рішень, що стосуються суспільства;

– організація. Планування та проведення публічних слухань, де представники влади або організацій можуть вислуховувати думки громадськості. Проведення тематичних зустрічей, відкритих діалогів або круглих столів для вирішення конкретних питань;

– зустрічі та діалоги. Творення можливостей для прямого спілкування між представниками влади та громадськістю.

Наразі Дніпропетровська обласна рада майже не виконує цю функцію через воєнний стан. Але активно приймає запрошення на різноманітні форуми, які влаштовують заклади регіону. Наприклад форум «Сучасні виклики до професійної освіти в умовах війни та відновлення економіки України», «Форум індустрій», «Чесько-Український бізнес-форум», Європейський форум «Регіональні аспекти відновлення України: перспективи європейського бізнесу» та ін.

б. Правова функція:

– виконання Законів та Регулювання. Забезпечення дотримання законів та правил в усіх сферах діяльності держави, громадян та організацій;

– правозахист. Захист прав та свобод громадян через забезпечення дії правових механізмів. Моніторинг та контроль за додержанням законів усіма суб'єктами правовідносин;

– правова освіта та інформування. Забезпечення правової освіти громадян, роз'яснення їм їхніх прав та обов'язків.

Дніпропетровська обласна рада представляє спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст Дніпропетровської області, у межах

повноважень, визначених Конституцією України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» та іншими законами, а також повноважень, переданих їй сільськими, селищними, міськими радами (частина 2 статті 10 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»). Захищає права та свободи громадян через забезпечення дії правових механізмів, надає консультації громадам. Проводить тематичні онлайн конференції. Відповідає на письмові звернення громадян.

7. Інноваційна функція:

- створення інноваційних проектів. Розробка та впровадження ініціатив: створення та реалізація проектів, спрямованих на вирішення конкретних проблем або покращення якості життя;

- розвиток технологічних рішень. Впровадження сучасних технологій: використання ІТ-рішень, цифрових технологій, щоб оптимізувати процеси управління та комунікації;

- стимулювання інновацій у сфері послуг. Підтримка новаторських послуг: заохочення підприємництва та створення нових послуг, спрямованих на задоволення потреб громади;

- розробка інноваційних стратегій. Визначення напрямків розвитку: створення стратегій, що враховують інноваційні можливості для розвитку громад та територій;

- участь у інноваційних мережах. Співпраця та обмін досвідом: участь у міжнародних та національних інноваційних мережах для обміну ідеями та практиками;

- залучення інвестицій в інновації. Фінансова підтримка: привертання інвестицій для реалізації та масштабування інноваційних ініціатив;

- кластерний розвиток. Створення інноваційних кластерів: групування компаній та організацій для спільного розвитку та обміну інноваційними рішеннями.

Інноваційна функція місцевого самоврядування спрямована на те, щоб зробити територію привабливішою для життя, бізнесу та інвестицій, а також

вирішити сучасні виклики громад. В умовах доступності фінансування обласна рада могла б поновити проекти співфінансування та грантові проекти для громадських об'єднань для реалізації в громадах. Наприклад до війни в Дніпропетровській обласній раді проходив конкурс «Відродження історико-культурної спадщини Дніпропетровщини». З бюджету виділяли 2 млн грн для співфінансування переможців.

Програма «Молодь Дніпропетровщини». Програма передбачає надання стипендій для талановитих студентів регіону, які хочуть навчатися, мають своє унікальне бачення та гідні напрацювання і пропозиції, виділення грантів на покращення матеріально-побутових умов у гуртожитках. Але наразі не може реалізувати себе на повну через брак коштів.

Виходячи з аналізу, проведеного нами, можна зробити такі висновки:

Дніпропетровська обласна рада в цілому успішно справляється зі своїми завданнями щодо взаємодії з громадськістю під час воєнного стану.

Головною причиною недоопрацювання є об'єктивні причини, які не залежать від волі влади.

Серед восьми основних функцій взаємодії з громадськістю можна виділити такі, які Дніпропетровська обласна рада виконує в повному обсязі:

Інформування громадськості про свою діяльність. Обласна рада регулярно інформує громадськість про свою діяльність через свій веб-сайт, сторінки в соціальних мережах, а також через проведення публічних заходів.

Захист прав і інтересів громади. Обласна рада захищає права і інтереси громади шляхом прийняття рішень, які спрямовані на задоволення потреб громади.

Серед функцій, які Дніпропетровська обласна рада виконує частково, можна виділити такі:

Проведення моніторингу громадської думки. Обласна рада проводить моніторинг громадської думки, але не в повному обсязі.

Надання підтримки громадським організаціям. Обласна рада надає підтримку громадським організаціям, але обсяг підтримки не завжди відповідає потребам громадськості.

Можна виділити кілька напрямків, в яких Дніпропетровська обласна рада може покращити свою взаємодію з громадськістю:

Покращити механізми участі громадськості в прийнятті рішень. Обласна рада може спростити процедуру участі громадськості в громадських обговореннях, а також може створити нові механізми участі громадськості, наприклад, через створення громадських рад при органах обласної ради.

Посилення підтримки громадських організацій. Обласна рада може збільшити обсяг підтримки громадських організацій, а також може створити нові програми підтримки громадських організацій.

Дніпропетровська обласна рада в цілому успішно справляється зі своїми завданнями щодо взаємодії з громадськістю під час воєнного стану. Обласна рада робить все можливе, щоб забезпечити прозорість своєї діяльності та залучення громадськості до прийняття рішень.

Кінець війни, безумовно, сприятиме стрімкому розвитку громади. Однак, треба бути готовими і до довготривалого конфлікту. Це означає, що громаді потрібно адаптуватися до нових умов, бути оригінальними і шукати шляхи вирішення нагальних проблем.

3.3. Сучасні моделі взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства, які можуть бути використані Дніпропетровською обласною радою для удосконалення формування зв'язків із громадськістю

Війна в Україні є надзвичайною ситуацією, яка поставила перед органами державної влади та інститутами громадянського суспільства нові завдання та

виклики. Органи місцевого самоврядування, зокрема, мали приймати рішення оперативно, раціонально і іноді без часу на роздуми.

Складність ситуації полягає в тому, що немає сучасного світового досвіду, на який могли б спиратися голови громад. Це перший досвід демократичної держави при адаптації роботи органів місцевого самоврядування в умовах війни.

Незважаючи на ці складнощі, органи місцевого самоврядування в Україні в цілому успішно справляються зі своїми завданнями. Вони забезпечують життєдіяльність громад, надають гуманітарну допомогу постраждалим від війни, допомагають у відновленні інфраструктури.

Ми розглядали різні дослідження про сучасні моделі взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства, які можуть бути використані Дніпропетровською обласною радою для удосконалення формування зв'язків із громадськістю. Такі як Величко О. «Європейській організації місцевого самоврядування та можливості його застосування в» [50], Сопіної О. «Зв'язки з громадськість як чинник удосконалення комунікаційного механізму державного управління» [51], Ладонько Л. та Михайловська О. «Моделі взаємодії органів влади та інститутів громадянського суспільства» [52]. Але всі роботи не торкаються актуальної проблеми з якою стикнулися органи місцевого самоврядування – війна та робота в умовах правового режиму воєнного стану.

«Підвищення рівня громадської участі у демократичному процесі в Україні»- це дослідження, що проводилося в рамках Проекту Ради Європи [45] та мало на меті з'ясувати потреби, стан та проблемні аспекти взаємодії інститутів громадянського суспільства, жителів громад та органів місцевого самоврядування під час дії воєнного стану за допомогою опитування. На основі результатів цього дослідження сформуваали рекомендації для поліпшення як правового середовища, так і практичних кроків для забезпечення ефективної співпраці між органами місцевої влади та громадськістю.

Виокремимо рекомендації щодо доступу до інформації органам місцевого самоврядування та участі громади у прийнятті рішень у період воєнного стану.

Важливість балансу між безпекою та відкритістю.

В умовах воєнного стану органам місцевого самоврядування (надалі ОМС) необхідно знайти баланс між створенням безпечних умов для депутатів і посадовців, нерозголошенням їх рішень щодо обороноздатності населених пунктів, які становлять державну таємницю, та дотриманням демократичних принципів відкритості, гласності, підзвітності.

Рекомендації щодо проведення засідань ОМС.

Рекомендується відновити практику проведення засідань ОМС у відкритому форматі, комбінуючи його у разі необхідності із закритою частиною. На закриту частину засідання слід виносити виключно проекти рішень щодо обороноздатності населеного пункту чи регіону, щодо бюджетних видатків на підтримку Збройних сил України, чи інші проекти рішень, розголошення інформації з яких, може загрожувати безпеці того, кого вона стосується, або загрожувати безпеці регіону.

Відкриту ж частину засідання слід проводити з доступом до неї жителів громади та акредитованих представників засобів масової інформації (ЗМІ). Порядки денні засідань ОМС, виконавчих комітетів та постійних депутатських комісій варто публікувати завчасно, та повідомляти громадськість про їх розміщення на сайті відповідної ради у відповідному розділі. Протоколи, стенограми, відео відкритих засідань ОМС, виконавчих комітетів, постійних депутатських комісій, варто публікувати відповідно до законодавства, але не пізніше, ніж за 7 днів після проведення відповідного засідання та прийняття рішення.

Орган місцевого самоврядування на власний розсуд може прибрати точну дату та час проведення засідання органу місцевого самоврядування з міркувань безпеки, але вказати проміжок часу, в який має відбутися дане засідання. Проте, необхідно враховувати, що при підготовці до засідання детальною інформацією про дату, час та місце зібрання володіє велика кількість осіб, пов'язаних з його організацією чи участю, що у підсумку ставить під сумнів доцільність нерозголошення для громадськості та ЗМІ подібної інформації. Відповідно до

законодавства, акредитовані ЗМІ мають право висвітлювати діяльність ОМС на своїх ресурсах щодо ухвалених чи не ухвалених рішень ОМС навіть у воєнний час.

Безумовно також слід припинити практику закриття офіційних веб-сайтів ОМС у цілому, або у їх частинах, які стосуються рішень органів влади у минулому, а також тих рішень і їх проектів, що не передбачають державної таємниці чи інформації про підтримку обороноздатності регіону чи ЗСУ. При цьому важливо забезпечити офіційний веб-сайт ОМС стійкістю до різних варіантів загроз, в т.ч. кібер атак.

Важливою умовою забезпечення демократичних принципів у діяльності ОМС у період воєнного стану є дотримання балансу між безпекою та відкритістю. Рекомендації, наведені вище, спрямовані на досягнення цього балансу.

Рекомендації щодо доступу до публічної інформації для громадськості та органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану.

Закон «Про доступ до публічної інформації»[22] гарантує кожному громадянину право на доступ до інформації, яка не становить державну таємницю.

У період воєнного стану доступ до інформації може бути обмежено, але лише за умови дотримання сукупності трьох підстав:

- інформація стосується національної безпеки, територіальної цілісності, громадського порядку і запобігання правопорушенням, громадського здоров'я, захисту репутації або інших прав людей, підтримання авторитету та неупередженості правосуддя, нерозголошення даних, отриманих конфіденційно;
- розголошення інформації завдасть істотної шкоди цим інтересам;
- шкода від розголошення інформації переважає суспільний інтерес.

Розпорядник інформації повинен надати обґрунтування своєму рішенню відмовити у доступі до інформації.

Рекомендується, щоб перелік наборів даних, які повинні бути оприлюднені у форматі відкритих даних, визначався уповноваженим органом державної влади за участю представників громадськості та органів місцевого самоврядування.

Ось деякі приклади інформації, яка рекомендується оприлюднювати у форматі відкритих даних:

- інформація щодо бюджетів, витрат і міжнародного фінансування;
- поіменне голосування депутатів та виконавчого комітету;
- видані під час воєнного стану містобудівні умови та обмеження, дозволи та розміщення тимчасових споруд, розміщення рекламних засобів, чи інші містобудівні документи;
- вимірювання якості повітря, рівня радіації, забруднення відходами та інше.

Оприлюднення цієї інформації сприятиме громадському контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування та допоможе запобігти корупції та конфліктам інтересів.

Рекомендується органам місцевого самоврядування розширити (відновити) доступ до інформації про свою діяльність (яка не стосується обороноздатності) для громадськості та органів місцевого самоврядування.

Ось кілька конкретних заходів, які органи місцевого самоврядування можуть вжити для реалізації цих рекомендацій:

- опублікувати на своїх веб-сайтах перелік інформації, яка буде оприлюднена у форматі відкритих даних;
- створити механізм для отримання від громадськості рекомендацій щодо того, яка інформація повинна бути оприлюднена;
- розробити процедуру розгляду запитів на інформацію та забезпечити її відповідність вимогам Закону України «Про доступ до публічної інформації».

Реалізація цих заходів допоможе органам місцевого самоврядування зміцнити довіру громадян та сприятиме ефективному управлінню громадами в умовах воєнного стану.

Рекомендації щодо використання інструментів громадської участі в умовах воєнного стану

Органам місцевого самоврядування (ОМС) рекомендується продовжувати використовувати формальні інструменти громадської участі, зокрема, електронні петиції, онлайн-консультації та слухання з громадськістю.

Результати електронних петицій слід розглядати в установленому порядку, але з відтермінуванням виконання деяких петицій, які потребуватимуть суттєвих змін до бюджету або протирічать особливостям бюджетного процесу в умовах воєнного стану.

Крім того, ОМС слід залучати громадськість до процесу прийняття рішень через альтернативні і гнучкі інструменти участі, такі як:

- громадські обговорення шляхом проведення круглих столів, фокус-груп, збір пропозицій чи електронні консультації (зустрічі);

- включення до складу спеціальних комісій чи робочих груп фахівців (істориків, краєзнавців, філологів) не з числа посадовців чи депутатів ОМС.

Особливо актуальною є участь громадськості у вирішенні питань, які стосуються внутрішньо-переміщених осіб.

Використання електронних консультацій буде ефективним рішенням для вивчення потреб чи пропозицій громадськості, в т.ч. ВПО, з різних питань під час воєнного стану.

У зв'язку із перейменуванням об'єктів топоніміки ОМС найбільш активно використовують інструмент онлайн-консультацій.

Рекомендується залучати до консультацій офіційно зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб (ВПО) на території приймаючої громади, а також жителів громади, які тимчасово виїхали, однак є зареєстровані на території ОМС.

Такий консультативний підхід рекомендується застосовувати не тільки до питань перейменування об'єктів топоніміки, а і до інших питань, які носять суспільне значення та впливають на комфортність проживання громадян.

Важливо під час проведення заходів, круглих столів, фокус-груп, інших консультативних практик під час воєнного стану, забезпечувати інклюзивність такого процесу.

Рекомендується у процесі планування консультацій дослідити усі групи заінтересованих сторін (стейкхолдерів) рішення, створювати доступні умови для подачі пропозицій, а також залучати до обговорень і роботи в консультативних органах жителів різних статей (жінок/чоловіків) та осіб вразливих категорій населення.

Рекомендації щодо комунікації та взаємодії ОМС з жителями громади під час воєнного стану.

- для забезпечення вчасної комунікації з жителями громади ОМС слід використовувати як наявні канали, так і нові оперативні засоби зв'язку;

- окрім офіційних веб-сайтів, друкованих видань, ЗМІ, варто використовувати популярні платформи серед жителів громади, такі як телеграм-канали, чат-боти, вайбер, соціальні мережі тощо;

- для інформаційної безпеки також рекомендується верифікувати профілі посадових осіб (міських голів) в громаді чи сторінки місцевої ради у адміністратора соціальної мережі, якою ви користуєтесь (отримати “синю галочку”);

- у комунікації через соціальні мережі чи чати слід також залишити можливість для зворотнього зв'язку;

- у разі призупинення використання того чи іншого інструменту зв'язку в громаді, висвітлити цей процес з обґрунтуванням причини таких дій.

Співпраця з інститутами громадянського суспільства:

- рекомендується посилити інформування та співпрацю з інститутами громадянського суспільства (ІГС) в т.ч. волонтерськими спільнотами, через створення та діяльність комунікаційних хабів, міських інформаційних порталів, а також спільно проводити просвітницькі чи роз'яснювальні заходи, спільні інформаційні кампанії;

– у громадах, які приймають велику кількість ВПО, важливо створити центри підтримки ВПО, які б окрім координації гуманітарної допомоги, правового захисту, надавали б інформацію, яка необхідна ВПО для адаптації в життя громади;

– пропонується не обмежувати свою взаємодію з ІГС, які працюють у благодійному напрямку, лише через утворення та діяльність гуманітарних штабів громад;

– як і під час, так і після завершення воєнного стану варто розвивати напрямок волонтерства. ОМС слід розробити та ухвалити міську програму сприяння волонтерському рухові, яка мала б сприяти створенню сприятливих умов для розвитку волонтерської діяльності в територіальній громаді.

Рекомендації щодо взаємодії з ВПО:

– у тих громадах, які приймають під час воєнного стану і надалі, значну кількість ВПО, рекомендується переходити від лише надання гуманітарної, психологічної та правової допомоги до включення ВПО до процесів планування рішень, які їх стосуються;

– такими механізмами можуть бути як і систематичне вивчення потреб і пропозицій ВПО через різноманітні форми консультацій, фокус-груп, опитувань, так і сприяння утворення громадських організацій з числа ВПО, та включення їх представників у консультативно-дорадчі органи при ОМС.

– у разі розробки програм довгострокових рішень для ВПО чи планів щодо інтеграції ВПО до суспільного життя в громаді, рекомендується включати осіб, зареєстрованих в приймаючій громаді, ВПО до процесу напрацювання пропозицій та проектів рішень.

Підсумовуючи, органам місцевого самоврядування рекомендується налагодити сталу комунікацію із жителями громади щодо оперативних рішень ОМС, а також взаємодію із волонтерськими ініціативами, суб'єктами економічної діяльності, ВПО, включаючи їх до напрацювань рішень, які їх стосуються, або можуть допомогти у життєстійкості громади.

ВИСНОВКИ

У процесі написання магістерської роботи були виконані всі визначені завдання та розроблено комплекс рекомендацій. Здобуті під час дослідження результати дозволяють зробити наступні висновки.

1. У ході дослідження виявилось, що існує кілька різних визначень «зв'язків із громадськістю». Пропонується використовувати таке визначення: «зв'язки із громадськістю у системі органів місцевого самоуправління» – це цілеспрямована взаємодія структур державного апарату з громадянами та громадськими інститутами, яка реалізує інформаційно-комунікативну функцію публічної влади та управління. Ця взаємодія дозволяє оцінювати відносини громадськості до рішень та дій влади, ідентифікувати проголошувану та реально проведену політику, співвідносити реалізовані програми з суспільними інтересами, формувати масові уявлення з будь-яких проблем для набуття суспільного розуміння, підтримки прийняття та виконання відповідних заходів.

Відповідно із цілей та завдань було виокремлено наступні функції, які виконує PR-служба в органах місцевого самоврядування: інформаційна, аналітична, комунікативна, інтегрована, консультативно-методична, організаційна, правова, інноваційна. Констатовано, що зв'язки з громадськістю в органах місцевого самоврядування базуються на дотриманні основних засад: відкритості, законності, оперативності, конструктивності, системності, взаємної поваги.

2. Особливості взаємодії органів влади та місцевого самоврядування з громадськістю повинні базуватися на принципах законності, оперативності, конструктивності, системності та взаємної поваги.

Дослідження вказує на те, що ця послідовність має бути очевидною не лише у сфері масової комунікації, а й у будь-якій комунікації з громадянами, які звертаються до органів влади. На визначення ролі та важливості органів місцевого самоврядування впливає те, що вони говорять і що роблять.

3. За результатами дослідження було окреслено підходи до забезпечення прозорості органів місцевого самоврядування та формування дієвих механізмів налагодження зв'язку із громадськістю, а саме: для покращення ситуації, служби зв'язків із громадськістю мають розробити ефективні механізми зворотного зв'язку. Опитування громадської думки, збори громадян та публічні слухання можуть бути ефективними засобами залучення громадськості; необхідно створити мотивацію для соціальної активності громадян, забезпечивши гарантії результатів та стимулюючи бажання допомагати співтовариству. Підтримка відкритості та ініціатив у місцевих громадян може покращити рівень участі у процесах прийняття рішень; місцева влада повинна активно розвивати систему постійної політичної освіти для населення та надавати громадянам доступ до інформації через різні канали. Важливо прагнути до симетричних двосторонніх комунікацій між владою та громадою, розвивати взаємодію та сприяти участі громадян у місцевих справах.

Налагодження ефективних механізмів отримання зворотного зв'язку та взаємодії з різними групами населення є важливими кроками для покращення відносин між владою та громадою.

4. За результатами проведеного дослідження констатовано, що нині існує велика кількість нормативних документів, які регулюють питання комунікативної взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування та громадськості: Конституція України, Укази Президента, Постанови Кабінету Міністрів, Закони України.

Конституцією України гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб - на свій вибір. Законом України «Про інформацію» [23] регулюються відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації. Визначені основні принципи інформаційних відносин, а також суб'єкти і об'єкт інформаційних відносин та ін.

Правила та процедури для подання громадянами звернень до органів влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, який гарантує право громадян на висловлення своїх поглядів, ініціатив, пропозицій та скарг щодо діяльності державних органів регулюється Законом України «Про звернення громадян». Зокрема, цей закон визначає терміни розгляду звернень, порядок і форму їхнього подання, а також встановлює правила інформування громадян про результати розгляду їхніх звернень.

Ще один важливий Закон України «Про доступ до публічної інформації». Цей Закон визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, а також гарантує право громадськості на отримання інформації від органів влади та контролю за їхньою діяльністю.

5. Проаналізувавши особливості взаємодії органів влади та місцевого самоврядування з громадськістю на прикладі Дніпропетровської обласної ради з'ясувалось, що за зв'язки з громадськістю відповідає управління розвитку громадянського суспільства виконавчого апарату ДОР. Наразі основне завдання, яке виконує управління це – інформаційне забезпечення діяльності обласної ради та керівництва обласної ради, об'єктивне висвітлення пріоритетних напрямів їх роботи, забезпечення зворотного зв'язку через пресу, радіо та телебачення з населенням області.

Для забезпечення відкритості та доступності інформації управління використовує майже всі наявні інформаційні ресурси. Це офіційний веб-сайт, ютуб-канал, сторінки Дніпропетровської обласної ради та голови обласної ради у Facebook та телеграм. Активно взаємодіє з обласними та загальнонаціональними ЗМІ.

Активну участь у зв'язках з громадськістю беруть й інші управління виконавчого апарату Дніпропетровської обласної ради. Профільні управління регулярно проводять засідання з комунальними, культурними, медичними, освітніми та іншими закладами для виявлення актуальних питань та проблем та швидкого їх вирішення.

6. Одною з основних результатів взаємодії Дніпропетровської обласної ради із громадськістю на прикладі 2022 року належить швидка адаптації до роботи під час війни, оскільки воєнний час створює унікальні виклики і вимагає негайних заходів для забезпечення безпеки та добробуту населення.

В ході написання роботи визначено кілька аспектів, які важливі при адаптації роботи органів місцевого самоврядування під час війни: забезпечення безпеки та гуманітарна допомога, інформаційна робота, підтримка місцевого бізнесу, міжнародна робота, подолання гуманітарних наслідків, забезпечення фінансової стабільності та участь громади у прийнятті рішень.

Проаналізувавши роботу Дніпропетровської обласної ради за 2022 рік визначено, що вона оперативно налагодила тісну та плідну співпрацю між обласною радою і громадами області щодо обміну оперативною інформацією про обстановку в регіоні.

Надається інформація про зміни в законодавстві, пільги для бізнесу, про роботу закладів соціального захисту, актуальну інформацію для внутрішньо переміщених осіб, інформація про державні та донорські програми, ініціативи щодо підтримки підприємців в умовах війни.

Своєчасно надаються відповіді на письмові звернення громадян, консультації громадянам та інформаційні запити.

Дніпропетровська обласна рада веде активне співробітництво із Нижньосілезьким воєводством, що принесло високі результати у вигляді всебічної підтримки від польських партнерів.

7. Війна в Україні призвела до значних викликів для органів місцевого самоврядування. У цьому контексті ми розглянули, як воєнний стан впливає на можливості громадян брати участь у прийнятті рішень на місцевому рівні.

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» передбачає певні обмеження для громадської участі. Це означає, що органи місцевого самоврядування можуть приймати рішення без попереднього оприлюднення їх проєктів, що ускладнює громадський контроль за їх діяльністю.

Крім того, внесені зміни до Регламенту місцевих рад призвели до роботи постійних депутатських комісій та сесій місцевих рад без урахування відкритості та гласності. Це також ускладнює громадську участь у прийнятті рішень.

Згідно Закону України «Про доступ до публічної інформації», місцеві ради та їх виконавчі органи призупинили надання відповідей на звернення підприємств, установ, організацій, звернення громадян посилаючись на обставини непереборної сили незалежно від того, чи ведуться безпосередньої бойові дії на території громади. Це суттєво обмежує можливості громадян впливати на діяльність органів місцевого самоврядування.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 12.03.2022 року № 263, органам місцевого самоврядування рекомендувалося зупиняти, обмежувати роботу інформаційних, інформаційно – комунікаційних та електронних комунікаційних систем, а також публічних електронних реєстрів, що призвело до обмеження в отриманні інформації громадян. Закриття частково чи повністю веб-сторінок місцевих рад, що стало одним із заходів інформаційної безпеки персональних даних членів територіальної громади та публічних даних органів місцевого самоврядування, також є важливим фактором зниження як громадської участі у процесі прийняття рішень, так і громадського контролю за діяльністю органів влади під час війни.

Тимчасове припинення конкурсів громадського бюджету або відтермінування реалізації проєктів бюджетів участі у громадах також обмежує можливості громадян впливати на розвиток своїх громад.

В цілому, під час дії воєнного стану участь жителів територіальних громад у вирішенні питань місцевого значення не зупиняється. Однак, використання деяких інструментів місцевої демократії, таких як загальні збори громадян, місцеві ініціативи, громадські слухання можуть бути ускладнені із зазначених об'єктивних причин або тимчасово обмеженими.

8. Під час роботи над магістерською виділили основні напрями вдосконалення взаємодії Дніпропетровської обласної ради із громадськістю під час воєнного стану:

- покращити механізми участі громадськості в прийнятті рішень. Обласна рада може спростити процедуру участі громадськості в громадських обговореннях, а також може створити нові механізми участі громадськості, наприклад, через створення громадських рад при органах обласної ради;

- посилення підтримки громадських організацій. Обласна рада може збільшити обсяг підтримки громадських організацій, а також може створити нові програми підтримки громадських організацій;

Дніпропетровська обласна рада в цілому успішно справляється зі своїми завданнями щодо взаємодії з громадськістю під час воєнного стану. Обласна рада робить все можливе, щоб забезпечити прозорість своєї діяльності та залучення громадськості до прийняття рішень.

Кінець війни, безумовно, сприятиме стрімкому розвитку територій і громад в Україні. Однак, треба бути готовими і до довготривалого конфлікту. Це означає, що територіальним громадам потрібно адаптуватися до нових умов, бути оригінальними і шукати шляхи вирішення нагальних проблем.

9. Запропоновано використання деяких сучасних моделей взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства, які можуть бути використані Дніпропетровською обласною радою для удосконалення формування зв'язків із громадськістю:

- рекомендується відновити практику проведення засідань органам місцевого самоврядування у відкритому форматі, комбінуючи його у разі необхідності із закритою частиною;

- в умовах воєнного стану органам місцевого самоврядування необхідно знайти баланс між створенням безпечних умов для депутатів і посадовців, нерозголошенням їх рішень щодо обороноздатності населених пунктів, які становлять державну таємницю, та дотриманням демократичних принципів відкритості, гласності, підзвітності;

- доступ до інформації може бути обмежено, але лише в інтересах безпеки держави та громадян. Розпорядник інформації повинен надавати обґрунтування своєму рішенню відмовити у доступі до інформації. Рекомендується, щоб

перелік наборів даних, які повинні бути оприлюднені у форматі відкритих даних, визначався уповноваженим органом державної влади за участю представників громадськості та органів місцевого самоврядування (наприклад: інформація щодо бюджетів, витрат і міжнародного фінансування, видані під час воєнного стану містобудівні умови та обмеження, дозволи та розміщення тимчасових споруд, розміщення рекламних засобів, чи інші містобудівні документи, поіменне голосування депутатів та виконавчого комітету).

– органам місцевого самоврядування рекомендується продовжувати використовувати формальні інструменти громадської участі, зокрема, електронні петиції, онлайн-консультації та слухання з громадськістю;

– рекомендується посилити інформування та співпрацю з інститутами громадянського суспільства (ІГС) в т.ч. волонтерськими спільнотами, через створення та діяльність комунікаційних хабів, міських інформаційних порталів, а також спільно проводити просвітницькі чи роз'яснювальні заходи, спільні інформаційні кампанії;

Оприлюднення цієї інформації сприятиме громадському контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування та допоможе запобігти корупції та конфліктам інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тихомирова Є.Б. Зв'язки з громадськістю. Київ : НМЦВО. 2014. 96 с.
2. Коновець О. Ф. Масова комунікація: термі, моделі, технології : навч. посіб. Київ : Абрис, 2007. 266 с.
3. Кальна-Дубінюк Т. П., Буряк Р. І. Паблік релейшнз : навч. посіб. Київ, 2010. 204 с.
4. Терещук В. Публічна дипломатія як зовнішньополітичний PR: концептуальний вимір. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2017. Вип. 10. С. 175–181.
5. Сентер А., Брум Р., Катліп С. Паблік релейшнз. Теорія і практика. Київ : Видавничий будинок «Вільямс», 2000. 624 с
6. Американський словник англійської мови. URL: <http://surl.li/oftxe>
7. Королько В. Г. Основи паблік релейшнз : пос. Київ : НАН України, Ін-т соціології, 1997. 334 с.
8. Пилипко Т. А. Особливості діяльності прес-служби в органах державної виконавчої влади. URL: <http://surl.li/oftxv>
9. Митяй О. Проблеми комунікативного забезпечення ефективності взаємодії органів державного управління і суспільства в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 1. С. 160–165.
10. Основи паблік релейшнз : навч.-метод. посіб. для студентів спеціальностей «Психологія» та «Адміністративний менеджмент» / О.Г. Романовський, Н.В. Середа, Є.В. Воробйова. Харків : НТУ «ХП», 2015. 176 с.
11. Почепцов Г. Паблік релейшнз : навч. посіб. Київ, 2000. 280 с.
12. Заєць О. М. Теоретичні основи дослідження зв'язків з громадськістю як інструменту взаємодії політичних суб'єктів України. *Молодий вчений*. 2017. №12(52). С. 130–132
13. Дмитрова Т. В., Франчук Ю. В. Особливості дослідження сучасних проблем паблік релейшнз. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Психологія*. 2016. Вип. 1.

14. Гуріна Л. Зв'язки із громадськістю в органах державної влади. *Зб. наук. пр. Національний університет «Острозька академія»*, 2013.
15. Тихомирова Є.Б. Зв'язки з громадськістю. Київ : НМЦВО. 2014, 96
16. Державне управління : основи теорії та організації / за ред. В. А. Козбаненко. Київ : Статус, 2011. 379 с.
17. Коврига О. С. Взаємодія органів державної влади з громадськістю в системі державного управління України. URL: <http://surl.li/npadv>
18. Форми та методи залучення громадськості : навч. посібник / Інститут громадянського суспільства ; за заг. ред. В. Артеменка. Київ : ІКЦ «Леста», 2007, 126 с.
19. Дніпропетровська обласна рада : офіційний веб-сайт. URL: <https://oblrada.dp.gov.ua/>
20. Романенко Є. Комунікативна взаємодія органів державної влади та громадськості: сутність та особливості її налагодження. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2014. Вип. 2 (21). С. 190–201.
21. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації : Закон України від 23.09.1997 р. № 539/ 97-ВР. URL: <http://surl.li/mkkiv>
22. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.04.2012 № 4652-VI (зі змінами). URL: <http://surl.li/whcm>
23. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2658-XII (зі змінами). URL: <http://surl.li/acsvl>
24. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.06.2012 р. № 5026-VI (зі змінами). URL: <http://surl.li/csxvk>
25. Про органи самоорганізації населення : Закон України від 20.11.2012 р. № 5492-VI (зі змінами). URL: <http://surl.li/nrukб>
26. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 06.10.1998 р. № 163-XIV (зі змінами). URL: <http://surl.li/nrvll>

27. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. *Офіційне інтернет-представництво Президента України* : веб-сайт. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
28. Про звернення громадян : Закон України від 13.05.1999 р. № 653-XIV (зі змінами). URL: <http://surl.li/ahxgb>
29. Про підготовку пропозицій щодо забезпечення гласності та відкритості діяльності органів державної влади : Указ Президента України від 27.06.2002 р. № 587/2002 (зі змінами). URL: <http://surl.li/ogjks>
30. Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.06.2003 р. № 905 (зі змінами). URL: <http://surl.li/nhigk>
31. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування : Закон України від 15.06.1997 р. № 452/97-ВР. URL: <http://surl.li/akdvn>
32. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції : Закон України від 24.03.1999 р. № 551-XIV (зі змінами) URL: <http://surl.li/ndnhp>
33. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.10.2010 р. № 996 (зі змінами). URL: <http://surl.li/btaef>
34. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: <http://surl.li/umvi>
35. Про ратифікацію Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля : Закон України від 06.07.1999 р. № 832-XIV (зі змінами) URL: <http://surl.li/okcad>
36. Про утворення та ліквідацію районів: Постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 р. № 807-IX (зі змінами). URL: <http://surl.li/ogjmo>
37. Рикун М. Зв'язки із громадськістю в органах місцевого самоврядування в Україні. *Проблеми та перспективи розвитку науки на*

початку третього тисячоліття України СНД : матеріали VI Міжнар. наук.о-практ. інтернет-конф. Переяслав-Хмельницький, 2013. 216 с.

38. Головне управління статистики у Дніпропетровській області : веб-сайт. URL: <http://surl.li/ogjni>

39. Про затвердження Типових професійно-кваліфікаційних характеристик посадових осіб місцевого самоврядування. URL: <http://surl.li/muxup>

40. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. №64/2022. URL: <http://surl.li/bnmzp>

41. Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2022 р. № 263. URL: <http://surl.li/boukv>

42. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 10.11.2015 р. № 766-VIII (зі змінами). URL: <http://surl.li/blyne>

43. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 08.09.2011 р. № 3720-VI (зі змінами). URL: <http://surl.li/ejsjs>

44. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2022 р. № 188 (зі змінами). URL: <http://surl.li/dfutu>

45. Дослідження «Вплив воєнного стану на громадську участь в Україні» URL: <http://surl.li/gezsg>

46. Використання інструментів місцевої демократії під час дії воєнного стану – роз'яснення URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16695>

47. Взаємодія влади та громадянського суспільства: які виклики в умовах війни? URL: <http://surl.li/ogjwi>

48. Жаліло Я. Самоорганізовані громади надійно тримають тил. *Економічна правда*. 12.03.2022 р. URL: <http://surl.li/ogjwv>

49. «Громади-громадам» – ініціатива з надання адресної допомоги селам, селищам та містам. URL: <http://surl.li/ogjxi>
50. Результати дослідження «Стан інформування і залучення жителів громад в умовах воєнного стану». URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16040>
51. Зв'язки з громадськістю як чинник удосконалення комунікаційного механізму державного управління. URL: <http://surl.li/ogklx>
52. Сопіна О. А. Зв'язки з громадськість як чинник удосконалення комунікаційного механізму державного управління. *Право та державне управління*. 2021. № 2. URL: <http://surl.li/ogklx>
53. Михайловська О. В. Деякі аспекти комунікативної взаємодії органів місцевого самоврядування та громадськості. *Науковий вісник Полісся*. Чернігів: ЧНТУ, 2016. № 1 (5). 136 с. URL: <http://surl.li/ogkms>